

පුර්ව අනතුරු ඇඟවීම් සහ කෙස් ත්‍රය : කේතමයත් පිළිබඳ විද්‍යාවක් ?

ආක්‍රමණකාරීව සිටීම (Alex Austin)

www.berghof-handbook.net

1. හදිසිවීම	163
2. පූර්ව අනතුරු ඇඟවීම් ක්ෂේත්‍රය සඳහාම නිර්මිත	167
ලාභ-හානිමය පූර්ව/ අනතුරු ඇඟවීම්	170
ප්‍රාභූ-හානිමය පූර්ව අනතුරු ඇඟවීම්	171
ලාභ-හානිමය හා ප්‍රාභූ-හානිමය පූර්ව අනතුරු ඇඟවීම්	177
ජාල	178
නිගමන සටහන්	179
3. ගැටුම් අවසර-හය සහ අර්බුද වැළැක්වීම	181
පූර්ව අනතුරු ඇඟවීමෙන් පූර්ව ප්‍රතිචාරය දැක්වීම	181
ගමන-විධාන පිළිබඳව සටහන	183
සාර්ථකවූ ක්‍රියාදාම කිරීමෙන්	183
4. කේතු හඳුනාගැනීම සහ ගැටුම් ප්‍රයෝජනවත් කිරීම	184
ප්‍රාභූ-හානිමය ආදායමක් සහභාගී - සමාජයේ කේතු	185
ගැටුම් කේතු පූර්ව අනතුරු ඇඟවීමේ ක්‍රම	186
ප්‍රයෝජනවත් සහ අර්බුද නැති කිරීමේ ක්‍රම	188
5. නිගමනය	189
6. ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ හා වැඩිදුර කියවීම්	189

පූර්ව අනතුරු ඇඟවීම සහ කේන්ද්‍රය : කේතූමනියක් පිළිබඳ විද්‍යාවක් ?

ඇලෙක්සැන්ඩර් ඔස්ටින් (Dieter Senghaas)

1. හැඳින්වීම

පූර්ව අනතුරු ඇඟවීම යනු විවිධ මට්ටම්වල දී ක්‍රියාත්මක වන විවිධ ක්‍රමවේදයන්ගෙන් යුත් පුළුල් පරාසයක කාරණාවලින් ගහණ විශාල ක්ෂේත්‍රයකි. පහළ ම මට්ටමේ ව්‍යාපෘතිවල සිට පරිගණක නිර්මාණවලට සම්බන්ධ කටයුතු කරන විද්‍යාර්ථීන් දක්වා මෙම පද්ධතීන්ට සම්බන්ධ වූ පුළුල් ක්‍රියාකිරීහු පිරිසක් සිටිති. පූර්ව අනතුරු ඇඟවීමේ සංකල්පයට, එනම් දැනුම ලබාගෙන ගැටුම් අවම කිරීම සඳහා උපකාරී වීම පිණිස එම දැනුම භාවිත කිරීමට, එකඟ නොවන්නේ සුළු පිරිසකි. ඒ අර්ථයෙන් පූර්ව අනතුරු ඇඟවීම ප්‍රතික්ෂේප කළ නො හැකි අවශ්‍යතාවකි. අර්බුද වැළැක්වීමට ක්‍රියාශීලීව මැදිහත්වීමේ අවශ්‍යතාවක් ඇති අතර, එහි පළමු පියවර වන්නේ ගැටුම් පැන නගින්නේ කවදා ද, මන්ද, කොහිදී ද යන්න කල්තබා හඳුනා ගැනීමයි. මෙය ගැටලු විසඳීමේ වෙනත් ඕනෑම ක්‍රියාවලියකට සමානය: ප්‍රශ්නය සහ ඊට හේතුව කුමක් ද, එහි කෙතරම් ආසන්න ද සහ ඒ සම්බන්ධයෙන් අපට කළ හැක්කේ කුමක්ද යනාදිය මීට ඇතුළත් ය. ගත හැකි විකල්ප ක්‍රියාමාර්ගයෙන්, හේතුව අවබෝධ කර ගැනීම හා සමඟ අනිවාර්යයෙන් ම සම්බන්ධ වේ. අර්බුද වැළැක්වීම පූර්ව අනතුරු ඇඟවීම සමඟ බද්ධ වී ඇත්තේ ඒ අර්ථයෙනි.

164

මෙසේ මේ කරුණු දෙක එකිනෙකට සම්බන්ධ වුවද, පූර්ව අනතුරු ඇඟවීම අත්‍යවශ්‍ය ද කියා හෝ ඒවා සාර්ථකවේ ද කියා හෝ ප්‍රශ්න කිරීම වෙනස් දෙයකි. පූර්ව අනතුරු ඇඟවීමේ සංකල්ප පෙරළා සාර්ථකත්වයේ නිර්ණායක වන නිසා ඒවා එකිනෙක හා බැඳී පවතී. පූර්ව අනතුරු ඇඟවීමේ පද්ධතීන්ට එලදායී ලෙස,

- (අ) ගැටුමේ හේතූන් හඳුනාගත හැකි ද?
- (ආ) ගැටුම් පුපුරායාම කල්තබා කිව හැකි ද? සහ සියල්ලටම වඩා,
- (ඇ) ගැටුම් අනතුරු අවම කළ හැකි ද? යන ගැටලු මෙම පරිච්ඡේදයෙන් බැරෑරුම් ලෙස විමසා බැලෙයි.

පූර්ව අනතුරු ඇඟවීමේ පද්ධතිය සතුව ගැටුම් අවම කිරීමේ යාන්ත්‍රණයක් නැත්නම්, වත්මන් ආකෘතීන්හි නිවැරදිභාවය තීව්‍ර කිරීමේදී ලබාගත හැක්කේ සුළු ප්‍රයෝජනයකි. එහෙයින් පූර්ව අනතුරු ඇඟවීමේ ක්ෂේත්‍රය සංක්ෂිප්තව විස්තර කිරීමෙන් අනතුරුව, හේතු හඳුනා ගැනීමෙහි සහ ප්‍රවණිත ක්‍රියා ඇතිවේ යැයි පුරෝකථනය කිරීමෙන් නිවැරදිභාවය සාකච්ඡා කරන්නට පෙරාතුව, ගැටුම් අවම කිරීම සම්බන්ධයෙන් මෙම පද්ධති මුහුණ දෙන අභියෝග සහ ප්‍රශ්න සාකච්ඡා කරමි.

II කොටස පූර්ව අනතුරු ඇඟවීමේ ක්ෂේත්‍රයේ නවීනතම තත්වයන් සංක්ෂිප්තව විස්තර කරන අතර, කේන්ද්‍රීය අවධානය, යොදාගන්නා ක්‍රමවේදය සහ යාන්ත්‍රණ යනාදිය පිළිබඳ විවිධ ක්ෂේත්‍ර

අවධානයට ගනී. පූර්ව අනතුරු ඇඟවීම සඳහා වන මූල රූපාකාර ආකෘතියක් ලෙස මෙම යාන්ත්‍රණයන් සාරාංශ කරමින් එය අවසන් වේ. III කොටස අනතුරු ඇඟවීමේ තෙවැනි ඉලක්කය ඇඟයීමකට ලක් කොට පූර්ව අනතුරු ඇඟවීමේ සිට පූර්ව ප්‍රතිචාර දැක්වීම දක්වා ගමන් කිරීමේදී මුහුණ දෙන ප්‍රධාන අභියෝග කෙටියෙන් විස්තර කරයි. මේ කොටස තුළට සීමාවෙමින් එහිදී හමුවන පරතර සම කිරීම සඳහා මම යම් යම් ආසන්න නිර්දේශ ද ඉදිරිපත් කරමි. IV වන කොටස පීටර් වින්චියෝ (1995) *The Idea of a Social Science and its Relation to Philosophy* නම් කෘතිය අනුව යමින් පූර්ව අනතුරු ඇඟවීමේ පළමු ඉලක්ක දෙකට එරෙහි ප්‍රමාණාත්මක පූර්ව අනතුරු ඇඟවීමේ ක්‍රමය ඇඟයීමකට ලක් කරයි.

පූර්ව අනතුරු ඇඟවීම (EWS) යන යෙදුම මාතෘකාව ප්‍රමාණාත්මක වුවද, ගුණාත්මක වුවද, එසේත් නැතිනම් ඒ දෙකේ මිශ්‍රණයක් වුවද, ඒ ගැන නොතකා අවදානම් තක්සේරුව සහ තොරතුරු බෙදාහදා ගැනීම ඇතුළුව, ක්‍රමානුකූල දත්ත රැස් කිරීම, ඒවා විශ්ලේෂණය කිරීම සහ/හෝ නිර්දේශ ක්‍රමවත්ව පෙළගැස්වීම පිළිබඳව අවධානය යොමු කරන ඕනෑම ක්‍රියාමාර්ගයක් හැඳින්වීම සඳහා පොදුවේ භාවිත කෙරේ. “අවදානම් තක්සේරු කිරීම් දුරස්ථ සහ අතරමැදි තත්ත්වයන් ක්‍රමානුකූලව විශ්ලේෂණය කිරීම මත පදනම් වේ. දැඩි අවදානම්කාරී වාතාවරණයකදී වේගවත් ගැටුම් වර්ධනයක් ඇති කිරීමට හෝ එහි වේගය වැඩි කිරීමට හෝ ඉඩ ඇති සිදුවීම් පිළිබඳ ආසන්න තත්කාලීන ඇඟයීමක් පූර්ව අනතුරු ඇඟවීම සඳහා අවශ්‍ය වේ” (Gurr1996, 137). අනතුරුව එළඹෙන පූර්ව ප්‍රතිචාර යන්නෙන් ගැටුම් ලිහිල් කිරීම, විසඳීම හෝ වෙනස් කිරීමේ අරමුණින් යුක්තව සිදුවිය හැකියැයි අප අවබෝධ කරගත් සන්නද්ධ ගැටුමේ අප්‍රකට අදියරක දී ගන්නා ක්‍රියාමාර්ග අදහස් කෙරේ. පූර්ව අනතුරු ඇඟවීමේ පද්ධතිය ක්‍රියාත්මක වීම සඳහා දත්ත රැස් කිරීම, දත්ත සකස් කිරීම, දත්ත විශ්ලේෂණය වැනි අපූර්ව අනතුරු ඇඟවීමේ පද්ධතියක ඒකක අතර සම්බන්ධතාවක් සහ ක්‍රියාවලියක් ඇතැයි යන අවබෝධයෙන් යුක්තව, එවැනි තනි තනි ඒකකවලට “යාන්ත්‍රණය” යන පදය යෙදේ. ස්වභාවික විද්‍යාවෙන් ගන්නා ලද වචනයක් වුවද එවැනි පද්ධතියක් සාධනය සඳහා අනෙකුත් ඒකක සමග අන්තර් ක්‍රියාකාරී වන උප-ඒකකයකට වඩා යමක් මින් ඇඟවෙන්නේ නැත. පූර්ව නිශ්චිත දර්ශකයන් මත රඳා පවතින *Minorities at Risk*¹ (ආපදාපත්ත සුළු ජාතිකයින්) වැනි න්‍යායානුකූල ගොඩනැගුණු පද්ධති සඳහා “ආදර්ශය” (model) යන පදය යෙදේ.

වගුව 1 පූර්ව අනතුරු ඇඟවීමේ ක්‍රම (EWS) වල මූලකරුවලින් කියැවෙන දේ	
AKUF යු.හේ.ක්‍රි.ක	Working group on Causes of War (Arbeitsgemeinschaft Kriegsursachenforschung) යුද හේතු සම්බන්ධ ක්‍රියාකාරී කණ්ඩායම
BCOW	Behavioural Correlates of War චර්යාත්මක යුද්ධානුබන්ධක
CASCON	Computer Aided System for Analysis of Conflicts පරිගණකාශ්‍රිත ගැටුම් විශ්ලේෂණ පද්ධති
CEWS	Conflict Early Warning System ගැටුම් පූර්වක අනතුරු ඇඟවුම් පද්ධතිය

CEWP	Conflict Early Warning Project ගැටුම් පූර්වක අනතුරු ඇඟවුම් ව්‍යාපෘතිය
CHE	Complex Humanitarian Emergencies සංකීර්ණ මානුෂීය හදිසි-අවශ්‍යතා
COPDAB	Conflict and Peace Data Bank ගැටුම් සහ සාම දත්ත බැංකුව
EAWARN	Network for Ethnological Monitoring and Early Warning ජන විද්‍යාත්මක නිරීක්ෂණය සහ පූර්ව අනතුරු ඇඟවුම් ජාලය
EEWS	Epidemiological Early Warning System වසංගත රෝග පූර්ව අනතුරු ඇඟවුම් පද්ධතිය
EUNET	Early Warning Network පූර්ව අනතුරු ඇඟවුම් ජාලය
EWS පු. අ. ඇ. ප.	Early Warning System පූර්ව අනතුරු ඇඟවුම් පද්ධතිය
FAST පු.අ.ක.සෙ	Early Recognition of Tension and Fact Finding පූර්ව ආතති හැඳුනුම හා තතු සෙවුම
FEWER පු.අ.ඇ.පු.දැ.ස	Forum of Early Warning and Early Response පූර්ව අනතුරු ඇඟවුම් සහ පූර්ව ප්‍රතිචාර දැක්වුම් සංසදය
FEWS	Famine Early Warning System සාගත පූර්ව අනතුරු ඇඟවුම් පද්ධතිය
FEWS	Famine Early Warning System සාගත පූර්ව අනතුරු ඇඟවුම් පද්ධතිය
FGID	Future of Global Interdependence ජගත් අන්තර්පරායත්තතාවේ අනාගතය
GEDS	Global Event Data System ජගත් සංසිද්ධි දත්ත පද්ධතිය
GIEWS	Global Information Early Warning System ජගත් තොරතුරු පූර්ව අනතුරු ඇඟවුම් පද්ධතිය
HEWS	United Nations Humanitarian Early Warning System එක්සත් ජාතීන්ගේ මානුෂීය පූර්ව අනතුරු ඇඟවීමේ පද්ධතිය
HURIDOCS මා.අ.නො.ලේ.ප.	Human Rights Information and Documentation System මානව අයිතිවාසිකම් තොරතුරු සහ ලේඛනගත කිරීමේ පද්ධතිය
ICB	International Crisis Behaviour ජාත්‍යන්තර අර්බුද වර්සාව
ICG ජා.අ.ක.	International Crisis Group ජාත්‍යන්තර අර්බුද කණ්ඩායම
ICOW යු. වි. ස.	Issue Correlates of War යුද්ධ විෂයක සහ සම්බන්ධතා

IDEA	Integrated Data for Event Analysis සිද්ධි විශ්ලේෂක ඒකාබද්ධ දත්ත
KEDS කැ.සි.ප.	Kansas Event Data System කැන්සාස් සිද්ධි දත්ත පද්ධතිය
KOSIMO	Conflict Simulation Model (konflikt - Simulations - Modell) ගැටුම් සන්දිභන ආදර්ශය
LIVA	Life Integrity Violations Approach ජීවිත පූර්ණත්ව උල්ලංඝන ප්‍රවේශය
MAR	Minorities at Risk ආපදාපත්ත සුළු ජාතිකයෝ
PANDA	Protocol for the Analysis of Nonviolent Direct Action අවිහිංසාත්මක සෘජු ක්‍රියාමාර්ග විශ්ලේෂණ මුල් කෙටුම්පත
PCIA	Peace and Conflict Impact Assesment සාම සහ ගැටුම් බලපෑම්
PIOOM මා.අ.ඇ.ක්.	Interdisciplinary Research Programme on Root Causes of Human Rights Violations (Programma Interdisciplinair Onderzoek Oorzaken Mensenrechtenschendingen) මානව-අයිති උල්ලංඝන මූල හේතු පිළිබඳ අන්තර් ක්ෂේත්‍ර පර්යේෂණ වැඩසටහන
QnEWS	Quantitative Early Warning System ප්‍රමාණාත්මක පූර්ව අනතුරු ඇඟවුම් පද්ධතිය
SIPRI	Stockholm International Peace Research Institute ස්ටොක්හෝම් ජාත්‍යන්තර සාම පර්යේෂණ ආයතනය
TABARI	Textual Analysis by Augmented Replacement Instruction වර්ධිත විස්ථාපන උපදේශ ආශ්‍රිත ලේඛන විශ්ලේෂණය
TWEED	Terrorism in West Europe : Event Data Project යුරෝපයේ ත්‍රස්තවාදය : සිද්ධි දත්ත ව්‍යාපෘතිය
UNDHA	United Nations Department of Humanitarian Affairs එක්සත් ජාතීන්ගේ මානුෂීය කටයුතු අංශය
USAID ජා.ස.එ.ජ.එ.	United States Agency for International Development ජාත්‍යන්තර සංවර්ධනය සඳහා එක්සත් ජනපද ඒජන්සිය
WEIS	World Events Interaction Survey (event data set) ලෝක සිද්ධි අන්තර් ක්‍රියාකාරීත්ව සමීක්ෂණය (සිද්ධි දත්ත පද්ධතිය)

2. අනතුරු ඇඟවීමේ ක්ෂේත්‍රය (අ. ඇ. ක්.) සැලසුම් කිරීම

අ. ඇ. ක්. (EWS) අලුත් යාන්ත්‍රණ නොවේ. විවිධ ක්‍රමවේදයන් භාවිත කරමින් විවිධ කේන්ද්‍රීය ප්‍රශ්න විසඳූ ඒවා 1950 ගණන්වල සිට පවතී. නූතන අ. ඇ. ක්. (EWS) ආරම්භය ස්ථාන දෙකකදී දැකගත හැකිය. පළමුවැන්න, ප්‍රභාසයක් ගැන කල්තබා කීම සඳහා වූ හමුදා සංග්‍රාමෝපායික රහස් තොරතුරු රැස් කිරීමයි. දෙවැන්න, එක්සත් ජාතීන්ගේ මානුෂීය අනතුරු ඇඟවීමේ ක්‍රමය (මා. අ.

ඇ. කු.) මගින් ආදර්ශන දෙන ලද නියඟය සහ සාගතය වැනි මානුෂීය සහ ස්වභාවික ආපදාවන් කල්තබා නිවේදනය කිරීම සඳහා යොදාගන්නා අවස්ථාවයි. මෙම ලිපිය දෙවැනි කාරණයේ වන්මන් වර්ධනයන් කෙරෙහි ද, වාර්ෂික දේශපාලන ගැටුම් පිළිබඳ විග්‍රහයන් ඇතුළත් කිරීම සඳහා එම කාරණයේ ම පුළුල් උපයෝජනය කෙරෙහි ද අවධානය යොමු කරයි.

සමකාලීන අ. ඇ. ක්. (EWS) විවිධ කාරණා සහ ක්ෂේත්‍ර විශ්ලේෂණය කොට ඇත. සමූහ ඝාතනය, සුළු ජාතීන්, සංකීර්ණ මානුෂීය හදිසි අවශ්‍යතා (CHE), ත්‍රස්තවාදය සහ මානව අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය (වගුව 2 බලන්න) යනාදිය මෙම පරාසය තුළ ඇතුළත්ය.

පූර්ව අනතුරු ඇඟවීම යනු ගැටුම් විශ්ලේෂණය සහ නිරීක්ෂණය, දත්ත විශ්ලේෂණය, අවදානම් තක්සේරුව සහ පෙනී සිටීම ඇතුළු සියල්ලම නියත වශයෙන්ම අනතුරු ඇඟවීමේ නොවන, විවිධ වූ ක්‍රියාමාර්ග විස්තර කිරීම සඳහා නිතරම භාවිත කෙරෙන පදයකි. සමහර ක්‍රම යු.හේ.ක්‍රි.කු. (AKUF) ගැටුම් විශ්ලේෂණය වැනි එක පාර්ශවයකට පමණක් අයත් වන අතර, අනෙක් ඒවා (යු.ආ.තො. සෙ.) - FAST (ගැටුම් විශ්ලේෂණය සහ නිරීක්ෂණය, දත්ත විශ්ලේෂණය, අවදානම් තක්සේරුව සහ පෙනී සිටීම වැනි) පාර්ශවයන්ට සම්බන්ධ වේ.

වගුව 2 : අනතුරු ඇඟවීම කුමක් ගැනද?

සරණාගතයා / අන්තර්-පරායත්තතාව සංවර්ධනය / මානව හිමිකම් උල්ලංඝනය	ලෝක අන්තර් පරායත්තතාවේ අනාගතය (FUGI)
	ජාත්‍යන්තර ක්ෂමා සංවිධානය
	හුමන් රයිට් වොච් (මානව අයිතීන් නිරීක්ෂණය) මානව අයිතීන් උල්ලංඝනයේ මූල හේතු පිළිබඳ අන්තර් ක්ෂේත්‍ර පර්යේෂණ වැඩසටහන (PIOOM)
ජනවාර්ෂික දේශපාලන ගැටුම	අතනි කල්තබා හඳුනා ගැනීම සහ තොරතුරු සෙවීම (FAST)
	පූර්ව අනතුරු ඇඟවීම සහ පූර්ව ප්‍රතිචාර දැක්වීම පිළිබඳ සංසදය (FEWER)
	ජාත්‍යන්තර අර්බුද කණ්ඩායම (ICG)
සමූහ ඝාතන සහ දේශපාලන ඝාතන	සමූහ ඝාතන වර්ධනකාරකයෝ
	සමූහ ඝාතන සහ දේශපාලන ඝාතන ව්‍යාපෘතිය
	ජීවිත පූර්ණත්ව උල්ලංඝන ප්‍රවේශය (LIVA)
සන්නද්ධ ගැටුම්/ හමුදා විසදීම/ අවි නිෂ්පාදනය	ලෝක සිදුවීම් පිළිබඳ දත්ත පද්ධතිය (FEWS)
	රාජ්‍ය පිළිබඳ අසාර්ථක ව්‍යාපෘති
සාගතය සහ ආහාර සැපයුම්	ලෝක පරිමාණ තොරතුරු පිළිබඳ අනතුරු ඇඟවීමේ පද්ධතිය (GIEWS)
ප්‍රවණිත අන්තර්-කාණ්ඩ ගැටුම් වැළැක්වීමේ සාර්ථකත්වය සහ අසාර්ථකත්වය	ගැටුම් පිළිබඳ පූර්ව අනතුරු ඇඟවීම් පද්ධතිය (CEWS)
හමුදාකරණය වූ ආරාමුල්	යුද්ධයේ පරස්පර සම්බන්ධතා
අර්බුද වර්ධනය සහ කළමනාකරණ උත්සාහයේ සාර්ථකත්වය	ජාත්‍යන්තර අර්බුද වර්ධන (ICB)

විදුලි සංදේශනය සහ ගැටුම් සමඟ එහි සබඳතාව	ලේලැන්ඩ් මූලිකත්වය : අප්‍රිකානු දුරමානක ව්‍යාපෘතිය
සුළු ජාතිහ	අවදානමට මුහුණ දී සිටින සුළු ජාතිහ (MAR)
සෘජු දේශපාලන ක්‍රියාමාර්ග	ප්‍රවණ්ඩ නොවන සෘජු ක්‍රියාමාර්ග විශ්ලේෂණ පිළිවෙත (PANDA)
සංකීර්ණ මානුෂීය හදිසි අවශ්‍යතා (CHEs)	සහන ජාලය (UNDHA)
ත්‍රස්තවාදය	යුරෝපයේ ත්‍රස්තවාදය: සිද්ධි දත්ත ව්‍යාපෘතිය (TWEED)

වගුව 3 : පුරව අනතුරු ඇඟවීමේ අංශ

නිරීක්ෂණය / ගැටුම් විශ්ලේෂණය	ආදර්ශ දත්ත විශ්ලේෂණය	අවදානම් තක්සේරුව/ කලින් අනතුරු ඇඟවීම	පෙළඹවීම නිර්දේශ කිරීම	ජාල
යූ. හේ. ක්‍රි. ක. AKUF	කැ. සි. ද. ප. KEDS	ආ. සු. ජා. (ආපදාපන්න සුළු ජාතින්) MAR	ජා. අ. ක. (ජාත්‍යන්තර අර්බුද කණ්ඩායම) ICG	පු.අ.ඇ.පු.ද.ස. (පුරව අනතුරු ඇඟවීමේ සහ පුරව ප්‍රතිචාර දැක්වීම පිළිබඳ සහාය) FEWER
ගැ. ස. ආ. KOSIMO	ප්‍ර.නො. උ. ක්‍රි. PANDA	නො. හ. නො.සෙ. FAST	හුදුමන් රයිට්ස් වොච්	ජනවර්ග විද්‍යා නිරීක්ෂණය සහ ගැටුම් පිළිබඳ පුරව අනතුරු ඇඟවීම HURIDOCs
ස්. ජා. ස.ප. ආ. SIPRI	සමූහ සාතන වර්ධනය කරන්නා	ජා. ස. එ. ජ. ඒ. USAID		මා. අ. නො. ලේ. ප. (මානව අයිතිවාසිකම් තොරතුරු සහ ලේඛනගත කිරීමේ පද්ධතිය)
යූ.වි.ස (යුද්ධය පිළිබඳ විෂය සම්බන්ධතා) ICOW	ලෝ. සි. අ. ස. WEIS	සා. අ. ඇ. ස. FEWS		මා. අ. ඇ. ප. (මානුෂීය අනතුරු ඇඟවීමේ පද්ධතිය) HEWS
UPSALLA	රාජ්‍ය අසාර්ථකත්ව ව්‍යාපෘතිය	ජා. නො. අ. ඇ. ප. GIEWS		පු. අ. ඇ. ජා. EWNET
මා. අ. උ. මු. අ. ප. වැ. PIOOM	වේග වර්ධන ව්‍යාපෘතිය ලෝ. සි. ද. ප.	ව. පු. අ. ඇ. ප. EEWS		ගැටුම් නිරීක්ෂණ ඉන්ටර් ප්‍රෙස් සර්විස්

නිරීක්ෂණය / ගැටුම් විශ්ලේෂණය	ආදර්ශ දත්ත විශ්ලේෂණය	අවදානම් තක්සේරුව/ කලින් අනතුරු ඇඟවීම	පෙළඹවීම නිර්දේශ කිරීම	ජාල
ජා. අ. ක. ජාත්‍යන්තර අර්බුද කණ්ඩායම් ICG	කැ. සී. ද. ප. KEDS	ලෝ. ආ. ර. අ. FUGI		
හුමන් රයිට්ස් වොච්	ප්‍ර. නො. සා. ක්‍රි. වි. සී. PANDA	ජා. අ. ක. ICG		

මේ සෑම පද්ධතියක්ම තවදුරටත් ක්‍රමවේදී ප්‍රභේද හතරකට බෙදිය හැකිය. ප්‍රමාණාත්මක, ගුණාත්මක, ප්‍රමාණාත්මක හා ගුණාත්මක යන්නෙහි ද්විත්ව ක්‍රියාවලියක් සහ අවසාන වශයෙන් ජාල වශයෙනි (වගුව 4 බලන්න). වගුව 2 පූර්ව අනතුරු ඇඟවීමේ පද්ධතීන්හි ප්‍රධාන ක්‍රියාමාර්ගයන්ගේ සරලීකරණයක් සපයයි.

2.1. ගුණාත්මක පූර්ව අනතුරු ඇඟවීම

මානව හිමිකම් නිරීක්ෂණය, ජාත්‍යන්තර ක්ෂමා සංවිධානය සහ ජාත්‍යන්තර අර්බුද කණ්ඩායම (ජා. අ. ක.) යනුවෙන් නිදර්ශනය වන 'සුපරීක්ෂක' කණ්ඩායම් (Adelman et al. 1996, 47) මගින් මෙම පද්ධති නිරූපණය වේ. එම ආයතන නිරීක්ෂණ හා විශේෂිත පර්යේෂණ සඳහා අදාළ කලාපය තුළ නිතරම රඳවනු ලැබ සිටින ක්ෂේත්‍ර විශ්ලේෂකයින් සහ විශේෂ දූතයින් සේවයේ යොදවයි. එහිදී ඉදිරිපත් කෙරෙන නිර්දේශ අනතුරුව බලපෑම් කිරීම් වශයෙන් ප්‍රධාන තීරකයින් සහ ප්‍රතිපත්ති සම්පාදකයින් වෙත යොමු කෙරේ.

ප්‍රත්‍යක්ෂ අධ්‍යයනය 1: ජාත්‍යන්තර අර්බුද කණ්ඩායම (ජා. අ. ක.)

ජා. අ. ක. අභ්‍යන්තර ව්‍යුහයේ පෑ තැටිය හැඩය තුළ එහිම කොටසක් වශයෙන් එහි තීරණ ගන්නන් සිටීම කෙරෙන් එම සංවිධානයේ ශක්තිය උපදී. මධ්‍යම ආසියාව, අප්‍රිකාව, දකුණු ඇමෙරිකාව, විශේෂයෙන්ම කොළොම්බියාව සහ බෝල්කන් රටවල් වැනි නිශ්චිත කලාපවල දීර්ඝ කාලයක් රැඳී සිටින ක්ෂේත්‍ර විශ්ලේෂකයින්ගෙන් එය සමන්විතය. තත්ත්වයේ අලුත්ම වෙන්ස්වීම් ගැන ඒ ඒ දිනවලම ඒ ඒ තැන්වලදීම ලියැවෙන වාර්තා සම්පාදනය කරන විශ්ලේෂකයෝ, ඒවා අනතුරුව බ්‍රසල්ස්, පැරිස් සහ වොෂිංටන් හි කාර්යාලවලදී විධිමත් ලෙස සකස් කොට, හිටපු ඇමතිවරුන්, විදේශ ඇමතිවරුන් සහ උපදේශකයින් ගෙන් සැදුම්ලත් අධ්‍යයන මණ්ඩල සාමාජිකයින් 40 දෙනෙක් වෙත බෙදාහරිති. ඔවුහු ඉන්පසු එහි නිදර්ශන සම්බන්ධයෙන් ප්‍රධාන ප්‍රතිපත්ති සම්පාදකයින්ට බලපෑම් කරති. මෙම වාර්තා 'යමක් කළ යුතුවේ' යන විද්‍යුක්ත තත්වයෙන් ඔබ්බට ගොස් අනාගත තත්ත්වයන් සහ ඒවායේ ප්‍රතිඵල පිළිබඳ වැඩිදුර අනුමමනයක් සහිත සංයුක්ත ඒකාබද්ධ ප්‍රතිපත්තිය නිර්දේශ කරා ඇදී යයි.

පහළම මට්ටමේ තොරතුරු ඉහළම මට්ටමේ නායකත්වයට සංනිවේදනය කිරීම මගින් එය සුක්‍ෂම - සාර්ව නේදය සාර්ථක ලෙස කඩා දමන ආයතන කීපය අතුරින් එකක් වෙයි. මෙය ප්‍රාදේශීය ක්‍රියාධරයින්ට තම අදහස් කියා පෑමටත් ඊටත් වඩා තොරතුරු හුවමාරු කර ගැනීම සඳහාත් වූ මෙම යාන්ත්‍රණය ආකර්ෂණීය මණ්ඩපයකි. කලාපීය සහ ප්‍රධාන කාර්යාලවල පැවැත්වෙන ප්‍රතිපත්තිමය කරුණු පිළිබඳ රැස්වීම්, ක්ෂේත්‍ර විශ්ලේෂකයන් නිරත සිටින ප්‍රතිපත්ති සම්පාදකයින්ගේ වැඩකටයුතුවලට තවදුරටත් උපකාරී වේ. පක්ෂග්‍රාහී වාර්තාකරණය විසින් පොදුවේ තත්ත්වය නරක අතට පත් කරනු ලැබ ඇති විට සංවිධානය, ජනමාධ්‍ය ඉලක්කයක් කර ගන්නා අතර, උපරිම ලෙස ප්‍රචාරය ලබා ගැනීම සඳහා ද ජනමාධ්‍යය යොදා ගනියි. ජා. අ. ක. යනු පූර්ව අනතුරු ඇඟවීම සහ පූර්ව ක්‍රියාමාර්ග අතර පරතරය සාර්ථක ලෙස පියවීමට සමත් වී ඇති පද්ධතියකි.

2.2. ප්‍රමාණාත්මක පූර්ව අනතුරු ඇඟවීම

ප්‍රමාණාත්මක පූර්ව අනතුරු ඇඟවීමේ පද්ධති (QNEW) 1960 ගණන්වල සහ 1970 ගණන්වලදී සිද්ධිමය දත්ත සංග්‍රහගත කිරීමේ ආකාරයෙන් ඒවායේ උච්චස්ථානයට පත්ව තිබුණි. විවිධ ආණ්ඩු විසින් විශාල වශයෙන් මුදල් ප්‍රතිපාදන දෙනු ලැබ ඒවා දේශපාලන වර්යාවන් අවබෝධ කර ගැනීම සඳහා න්‍යායායික ආකෘතීන් ගොඩනැගීම ඉලක්ක කරගෙන තිබුණි. ඒ පිළිබඳ නිදර්ශන දෙකක් නම් 1976 දී මැක්ලේලන්ඩ් විසින් ස්ථාපිත කරන ලද ලෝක සිද්ධිමය අන්තර් ක්‍රියාකාරීත්ව සමීක්ෂණය (WEIS) සහ 1982 දී ඉදිරිපත් කරන ලද අසාර්ගේ ගැටුම් සහ සාම දත්ත බැංකුව (COPDAB) යි. එහෙත්, දත්ත සංග්‍රහගත කිරීම සඳහා විශාල වශයෙන් මානව සහ මූල්‍ය සම්පත් අවශ්‍ය වීම නිසා 1980 ගණන්වල මැද දී ඒවා පිළිබඳ උනන්දුව නැති වී ගියේය. "යකඩ තිරය" කඩාවැටීම සමඟම පරිගණක තාක්ෂණයේ ඇති වූ ඉතා වැදගත් ප්‍රගතියන් අන්තර්ජාලය වැනි නව තොරතුරු මූලයනුත් නිසා 1990 ගණන්වලදී ඒවායේ දෙවැනි ඉදිරි පිම්ම ඇති විය.

මෙහි දී නිර්ණායක පද්ධතියක් අනුව අනුභූතික තොරතුරු ක්‍රමානුකූලව රැස් කිරීම සහ සකස් කිරීම මත යොදාගන්නා ලද ක්‍රමවේදය පදනම් විය. ප්‍රමාණාත්මක විශ්ලේෂණයේ අරමුණ වන්නේ ".... යුද්ධය ඇරඹීමට හෝ යුද කටයුතු ආසන්න කිරීමට හෝ දායක වන සාධක (සහ) ඒවා සහ යුද්ධය පුපුරා යාම අතර ඍජු සම්බන්ධයක් අනාවරණය කිරීමට වැයම් කරන දෑ වෙන්කර දැක්වීමයි (Conrad & Schlichte 2000, 4). අනුභූතික සාක්ෂි අනුව ඒවා යුද්ධය පුපුරා යාමට හේතු වූ පූර්ව සන්දර්භ ව්‍යුහ, සිදුවීම් සහ ක්‍රියාවලි විමසා බැලීමට උත්සාහ කරයි. විශ්ලේෂණයේ විවිධ අරමුණු විස්තර කිරීම සඳහා මම මෙය විදුරුවක් පිපිරීමට සමාන කරමි.

ගර්ගේ ප්‍රවර්ගීකරණය (1988) අනුව ප්‍රමාණාත්මක ක්‍රමවේද ආදර්ශ පහකට (05) බෙදා දැක්විය හැකිය. ව්‍යුහාත්මක ආදර්ශ, වේග වර්ධක ආදර්ශ, බිහිදොර ආදර්ශ, සංයුක්ත ආදර්ශ සහ ප්‍රතිචාරාත්මක ආදර්ශ වශයෙනි.

ව්‍යුහාත්මක ආදර්ශ

හේතුකාරක ආදර්ශ ලෙස හෝ අවදානම් තක්සේරු කිරීම් ලෙස හැඳින්වෙන මෙම ආදර්ශ ප්‍රවණීම් ගැටුම් පැනනගින තත්ත්ව සහ ව්‍යුහාත්මක සන්දර්භ හඳුනා ගැනීම ඉලක්ක කරයි. මෙම ආදර්ශ, පූර්ව නිශ්චිත දර්ශක පෙළක් මගින් මෙය රජයේ අසාර්ථකත්වය ද නැතිනම් සුළු ජාතික අවදානම ද යන්න සම්බන්ධයෙන් එම දර්ශක සහ ඒවායේ පරිමාණය අතර හුදු හේතුකාරක සම්බන්ධය විමසා බලයි. කලින් පැවති ගැටුම්වල දත්ත එනම් පදනම් දත්ත පරිමාණය හඳුනා ගැනීම සඳහා යොදා ගැනේ. අනතුරුව එහි ප්‍රතිඵල දර්ශක රාශිගත වීම් නිවැරදිදැයි බැලීම සඳහා විවිධ ගැටුම් දත්ත ප්‍රත්‍යාලෝකන අයුරින් පරීක්ෂා කොට බැලේ. සාදාෂ්‍ය වශයෙන් වීදුරුව පිපුරුණේ මන්දැයි සෙවීමේ දී එහි බිඳෙනසුලු බව සහ බිඳෙනසුලු බවේ ප්‍රමාණය වැනි කරුණු සොයා බැලීමට සාමාන්‍ය.

ප්‍රත්‍යාක අධ්‍යයන 2 : අවදානමට මුහුණ පා සිටින සුළු ජාතීන්

මෙම ව්‍යාපෘතියට පදනම් වූ මතය නම් අනාගත ප්‍රවණීම් කරළි, වඩාත් අවදානමකට මුහුණ පා සිටින කණ්ඩායම් විසින් අවුළුවා ලනු ඇතැයි යන්නය. අද වන විට 1993 සිට වර්තමානය දක්වා විහිදුනු ව්‍යාපෘති අදියර හතරක් වේ. ආරම්භක වශයෙන් කණ්ඩායම් 227 ක් හඳුනා ගැනුණු අතර, වර්තමාන අදියර කණ්ඩායම් 275 ක් සමග කටයුතු කරයි. "1995 වන විට 500,000 කට වැඩි ජනගහණයක් ඇති රටක, 100,000 කට වැඩි ජනගහණයක් හෝ (වාසය කරන) රටේ ජනගහනයෙන් සියයට එකක් හෝ වන කණ්ඩායමක් සුළු ජන කොට්ඨාසයක්" ලෙස නිර්වචනය කෙරේ. යම් කණ්ඩායමක් ප්‍රවණීම් කැරැල්ලක් අවුළුවාලීමට පෙළඹෙන තත්ත්වයන් වන්නේ සාමූහික දිරිදීම්, ඒකාබද්ධ ක්‍රියාමාර්ග සඳහා වූ හැකියාව සහ බැහැරින් පවතින විරෝධයයි.

සාමූහික දිරිදීම් ජන කණ්ඩායමට දැනෙන අවාසිදායක බවේ හැඟීම සහ දුක්ගැනවිලිවලට සමානුපාතික වේ. මෙය (අ) අහිමි වූ දේශපාලන ස්වයං පාලනය සහ (ආ) 1990 ගණන්වල සිදු වූ ක්‍රියාකාරී දේශපාලන, ආර්ථික, සංස්කෘති වෙනස්කම් කිරීම වශයෙන් බෙදා දැක්විය හැකිය.

සාමූහික ක්‍රියාකාරීත්වය සඳහා වූ කණ්ඩායම් හැකියාව පොදු අන්‍යෝන්‍ය හැඟීම මත පදනම් වන අතර, මෙය අනෙක් අතට සංග්‍රාහක කණ්ඩායම සමග ඇති වෙනස්කමේ ප්‍රමාණය සමග සෘජුව සම්බන්ධ වේ. මෙම තේමාව තවදුරටත් කණ්ඩායම දේශපාලන වශයෙන් සංවිධානගත වී ඇත්දැයි විභාග කොට බලයි.

සාමූහික ක්‍රියාකාරීත්වය සඳහා වූ කණ්ඩායම් අවස්ථා සාධක ගණනාවක් මගින් පැන නගී. වඩා වැදගත් සාධක දෙක වන්නේ, (අ) දේශපාලන ව්‍යුහයේ අවධාන කැපී පෙනෙන ව්‍යාවර්තනයේ සිට ගත වූ කාලය සහ (ආ) ද්‍රව්‍යමය වශයෙන් හෝ සංකේතාත්මක වශයෙන් ලබාදෙන බාහිර සහයෝගයේ ප්‍රමාණය යි.

මේ ව්‍යාපෘතිය ලෝකය භූ-දේශපාලන වශයෙන් කලාප හයකට බෙදයි: බටහිර ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී රටවල් සහ ජපානය (1 කලාපය), නැගෙනහිර යුරෝපය සහ පැරණි සෝවියට් සංගමය (2 කලාපය), ආසියානු සහ ශාන්තිකර (3 කලාපය), උතුරු අප්‍රිකාව සහ මැද පෙරදිග (4 කලාපය), සහරාව ආශ්‍රිත අප්‍රිකාව (5 කලාපය) සහ ලතින් ඇමෙරිකානු සහ කැරිබියන් (6 කලාපය) වශයෙනි.

කණ්ඩායම් ඇතුළත් කර ගැනීමේ නීති දැනටමත් සාකච්ඡා කරනු ලැබ ඇත. එහෙත් බොහෝ නීති සම්බන්ධයෙන් ඇපැහැදිලි තැන් සහ සීමා තහවුරු ඇත. කණ්ඩායම් අගතිය සහ පක්ෂග්‍රාහිභාවය මෙම ව්‍යාපෘතියේ දී අදාළ වන්නේ රටේ අනෙකුත් කණ්ඩායම්වලට සාපේක්ෂව ඒවා පවතින්නේ නම් පමණකි. ඒ අනුව ඡන්දය ප්‍රකාශ කිරීමට ඇති අයිතිය අහිමි කිරීම අදාළ වන්නේ රටේ සමහර කණ්ඩායම්වලට එම අයිතිය ඇත්නම් පමණි. මෙම දර්ශකවල කේන්ද්‍රීය අවධානය වන්නේ කණ්ඩායමේ සාපේක්ෂ මට්ටම සහ තත්ත්වය විනා නිරපේක්ෂ තත්ත්වය නොවේ. එසේම කණ්ඩායමේ අනන්‍යතාවය එක්තරා ආකාරයට හෝ ඊට බලපාන අගතිය හා අවාසියට අදාළ විය යුතුය. ඒ ආකාරයටම, අදාළ කණ්ඩායම සජීවී වී සිටී නම්, එම සජීවී වීම අනෙක් කණ්ඩායම්වලට හෝ රාජ්‍යයට පටහැනි වූ මෙම කණ්ඩායමේ ගැටලු කේන්ද්‍ර කර ගනිමින් සිදුවිය යුතුය. සමහර වාර්ගික නොවන ව්‍යාපාරවල (උදා. මනවාදී) අංගයක් වශයෙන් කෙරෙන සජීවී වීම් මෙම ව්‍යාපෘතියේ සන්දර්භය තුළ කණ්ඩායම් සජීවී වීම් ලෙස සැලකීමට සුදුසුකම් ලබන්නේ නැත.

මූලාශ්‍රය: Minorities at Risk at <http://www.bsos.umd.edu/cidcm/ mar/projdesc.html>

වේග වර්ධක ආදර්ශ

අනුක්‍රමික ආදර්ශ හෝ ක්‍රියාවලි ආදර්ශ ලෙස ද හැඳින්වෙන මෙම ක්‍රමයන්හි අරමුණ වන්නේ ගැටුම් අවුස්සාලන සහ ඊට මඟපාදන ආසන්න සංසිද්ධීන් සහ පූර්ව ක්‍රියාවලීන් හඳුනාගැනීමයි. "...සමූහ දේශපාලන, සාහනයකට පෙර සමහර සිදුවීම් සාන්ද්‍ර වේ" යැයි බාර්බරා හාර්ෆ් පෙන්වා දෙයි (Harff 1998, 71). අනතුරුව මෙම සිදුවීම්, නිශ්චිත ගැටුමට පෙරාතුව ඇති වූ ක්‍රියාවලියක් වශයෙන් ආපස්සට ගොස් සොයාගත හැකිය. කාල රාමුවක් එකතු කොට අවදානම් තක්සේරුව අනුව යමින්, මෙම වේග වර්ධනය ආදර්ශ අධි අවදානම් තත්ත්වයේ සිට ගැටුම දක්වා ගෙන ගිය සිදුවීම් පෙළ හඳුනාගනියි. මෙහි දී සාදායන වශයෙන් ගතහොත්, වීදුරුවේ බිඳෙනසුලු බව ගැන ඇති දැනුම අනුව ගලක ගමන් මාර්ගය වීදුරුව හරහා යන විට වීදුරුව පිපිරී යන බව අනුමාන කරයි. එවැනි ආදර්ශ උදාහරණයක් නම්, *ලෝක සිද්ධි දත්ත සමීක්ෂණයයි* (GEDS).

බිහිවූ ආදර්ශ

මෙම ආදර්ශ සිද්ධිමය දත්ත විශ්ලේෂණය මත පදනම් වන අතර, ගැටුමට බලපෑ හේතු සහ ක්‍රියාවලීන් හඳුනා නොගත්ත ද, අනෙකුත් ගැටුම්වලින් තොරවුරු අපහරණය කර ගැනීමටත් සිද්ධි දත්ත මගින් ඇති කෙරෙන රටාවන්ගේ සමානත්වය හඳුනාගැනීමටත් ඒවා උත්සාහ කරයි.

ප්‍රත්‍යක්ෂ අධ්‍යයනය 3: සිද්ධිමය දත්ත සහ සිද්ධිමය දත්ත පෙළගැස්වීම

සිද්ධියක් යනු සරලව ගතහොත් මෙවැන්නකි: "1990 ජූලි 23 : ඉරාක පුවත්පත් කුවේට්හි විදේශ ඇමතිවරයා ඇමෙරිකානු පන්දමෙකු ලෙස සලකා හෙළා දැකියි." මෙම දත්ත NEXIS SPIDER වැනි නිශ්චිත ලිඛිත වැඩසටහන් ඔස්සේ ප්‍රවෘත්ති ඒජන්සිවලින් එන ප්‍රවෘත්ති කේබල් පවත්වාගෙන යන LEXIS/ NEXIS වැනි සේවාවන් වෙතින් ලබාගන්නකි. බුලියන් ප්‍රකාශන භාවිතයෙන් (AND, OR සහ NOT යොදා සම්බන්ධ කරමින්) ස්පයිඩර් හට අදාළ දත්තය තනි කොට ගත හැකිය. උදාහරණයක් වශයෙන් ශ්‍රොඩ්ට් විසින් 1979-1995 දී ලෙවන්ට් අධ්‍යයනයේදී කරුණු සෙවීම ඊශ්‍රායලය, ජෝර්දානය, ඊජිප්තුව, ලෙබනනය, සිරියාව, පලස්තීන විමුක්ති සංවිධානය, පලස්තීනය, කුවේට් සහ ඉරාකය ආදියට සීමා කෙරිණි. සිරස්තලවල මෙම වචන ඇතුළත් ඕනෑම කේබල් ප්‍රවෘත්තියක් ලබාගනු ලැබේ. මෙම නිර්ණායකයන්ට අනුරූප ආසන්න වශයෙන් සිද්ධි 100,000 තිබූ අතර ඒවායින් සියයට පනහක් මෙම දත්තයන්ට අදාළ විය.

ප්‍රවෘත්තියක් තෝරාගත් පසු එය "900723 IRQ KUW 122" උදා : දිනය (1990 ජූලි 23) ඉරාකය ක්වේටය හෙළා දැකියි (කේතය 122) වැනි යාන්ත්‍රිකව කියවිය හැකි කෘතියක් බවට පරිවර්තනය කරනු ලැබේ. යුද්ධයේ වර්යාත්මක සබඳතා (BCOW), ගැටුම් සහ සාමය පිළිබඳ දත්ත බැංකුව (COPDAB), සිද්ධි විශ්ලේෂණය සඳහා වූ ඒකාබද්ධ දත්ත (IDEA) සහ ලෝක සිද්ධි අන්තර් ක්‍රියාකාරීත්ව සමීක්ෂණය (WEIS) වැනි කේතකාරක යාන්ත්‍රණ ගණනාවක් ඇත. WEIS ක්‍රම ආරම්භක කේත 22 ක් සැලකිල්ලට ගන්නා අතර ඒවා ද්විතීයික කේත 233 කට යළිත් බෙදේ. උදා: DENOUNCE (ද්විතීයික කේත 122) වැනි විවිධත්වයක් ඇතුළත් ACCUSE ආරම්භක කේතය 12) වැනි යම් යම් ක්‍රියා පරාසයන් ඇති කරන පර්සෙද 22ක් ඇත. මේ සෑම සංකේතයකටම ගෝල්ඩ්ස්ටෙයින් මාපකයේ හඳුන්වාදෙනු ලැබ ඇති වටිනාකමක් ලබා දෙනු ලැබේ. උදාහරණ වශයෙන් ඉහත කී ද්විතීයික කේතය 122 (DENOUNCE) ට -3.4 වශයෙන් සෘණ පරිමාණයක් ඇති අතර ආරම්භක කේතය 7 (තෘතීයික කේතය 071 (විදේශ ආර්ථික ආධාර (තෘතීයික වශයෙන් සහ / හෝ ණය වශයෙන්) ට 7.4 වශයෙන් ධන පරිමාණයක් ඇත.

වේගය සහ නිවරද්‍යභාවය ගැන සලකා බලන විට, මෑතකදී ඇති වූ ප්‍රගතීන් නිසා KEDS පද්ධතියට තප්පරයට සිද්ධීන් 45 ක් කේතගත කළ හැකිය. පරිගණකයේ

ස්වභාවය අනුව, වර්ධිත විස්ථාපක උපදේශ මගින් කෙරෙන කෘති විශ්ලේෂණය (ව.වි. උ. ලේ. වි. TABARI) නම් දෙවැනි ක්‍රමය තත්පරයට සිද්ධීන් 3000 ක වේගයක් අන්තර්ගත ඇත. මානව කේතකරණයේදී දිනකට පුද්ගලයෙකුට කේතනය කිරීමට හැකි සිද්ධි 40 ක් සමග සන්සන්දනය කිරීමේදී මෙවැනි පද්ධතිවල වාසි දැනගත හැකිය. රොයිටර් ප්‍රවෘත්ති මාර්ගවලින් සියයට 91 ක් නිවැරදිව කේතගත කරන්නට KEDS (කැ. සි. ද. ප) සමත්වී ඇත.

අනතුරුව විශ්ලේෂණය සඳහා මෙම සිද්ධි දත්ත විවිධ අයුරින් භාවිතයට ගත හැකිය: උද්ගාමී හෝ නිගාමී වශයෙන්, සාධක විශ්ලේෂණය, විවික්ත විශ්ලේෂණය, පරිමාණක දත්තවලට වඩා සිද්ධි ගණනය යොදාගැනීම, කාලය විචල්‍යයක් ලෙස ගෙන ගොනු කිරීම සහ විකල්ප රාමු යොදා ගෙන ගොනු කිරීම ආදිය මගින් මෙම දත්ත භාවිතයට ගත හැකිය.

(Schrodt & Gerner 1998).

සිද්ධි දත්ත කේතකරණ සියල්ලම පාහේ දත් ස්වයංක්‍රීය වී ඇත Schrodt et al. (2001). මෙහි වාසි පහක් හඳුනා ගනියි: පිරිවැය, මෘදුකාංග බෙදාගැනීම, අපක්‍ෂපාතී බව, සහ අවසාන වශයෙන් කේතන රීති මගින් පරීක්ෂණ කිරීමේ හැකියාව එම ප්‍රයෝජනයයි. කේත ආදානය (input) සඳහා මිනිස් ශ්‍රමය තවදුරටත් අනවශ්‍ය හෙයින් මෙහි එකම වියදම නම්, තොරතුරු මූල මිලට ගැනීමේ වියදම පමණි. පක්ෂග්‍රාහීත්වය ගැන සලකා බලන විට, මානව කේතකරණය මෙන්ම යාන්ත්‍රික කේතකරණය යෙදීම ද පක්ෂග්‍රාහීත්වයක් ඇති වුවද, “හමුදාවේ මානව කේත විශේෂඥයින් විනය විශාල කොමියුනිස්ට් රටක් බව දන්නා හෙයින්, 1980 ගණන්වලදී ඔවුහු ද විනයේ හමුදා ශක්තිය අධිතක්සේරු කරන්නට පෙළඹුනහ” (එම, Laurance 1990 පෙන්වා දෙමින්), කේතකරුවන් තරමට ම පක්ෂග්‍රාහී අවස්ථා දක්නට ඇති මානව කේතකරණයට ප්‍රතිපක්‍ෂ වශයෙන් යාන්ත්‍රික කේතකරණයේ පක්ෂග්‍රාහීත්වය අනිවාර්යයෙන්ම සාවද්‍යතා වලින් යුතුය. යාන්ත්‍රික අගතියට හිලවී වශයෙන් නොකඩවා වැඩසටහන් ප්‍රතිසංස්කරණයේ වාසිය එම අගතියට තිබීමයි. අනතුරුව දත්ත කුලකය යළි ක්‍රියාත්මක කළ යුතු වන අතර, ලෙවන්ට් දත්ත කුලකයට මේ සඳහා ආසන්න වශයෙන් පැය තුනක් ගත වේ.

විශ්ලේෂණයේදී සිද්ධි දත්ත භාවිත කිරීමේ ප්‍රයෝජනය කුමක්ද? එසේම එය පූර්ව අනතුරු ඇඟවීම සඳහා යොදාගන්නේ කෙසේද? කේතකරණය “න්‍යායයෙන් පොහොසත් නමුත් දත්ත උෞණතා සහිත ක්ෂේත්‍රයකට” ගෙන යන අතර, “වර්ෂා පිළිබඳ විකල්ප න්‍යායාත්මක පැහැදිලි කිරීම් ක්‍රමානුකූල ලෙස අධ්‍යයනය කිරීමේ අවශ්‍යතාව ද ඉටු කරන බවට ශ්‍රොඩ්ට් තවදුරටත් තර්ක කරයි. සිද්ධි දත්ත දත් පූර්ව අනතුරු ඇඟවීමේ දී භාවිත කෙරේ. ගැටුම් ආදියෙහි විතැන් වීමකට පෙරාතුව සිද්ධි දත්ත ගොනුවක්, ලෙස හැඩ ගැසෙනු ඇතැයි අදහස් කෙරේ. ආරාධනා, ගැටුම, එදිරිවාදිකම්, පශ්චාත් එදිරිවාදිකම්, පශ්චාත් එදිරිවාදි ගැටුම්, පශ්චාත් ගැටුම් ආරවුල් සහ සමථය වශයෙන් ගැටුම කොටස් හයකට බෙදා දක්වන ගැටුම් විශ්ලේෂණය සඳහා වූ පරිගණක ආශ්‍රිත පද්ධති (CASCON) සහ SHERFACE මගින් හඳුනාගන්නා ලද නිශ්චිත ක්‍රම තුළ ගැටුමේ මෙම අදියර හෙවත් මට්ටම් නිශ්චය වේ. පෙර කී සාදාශ්‍රය අනුව විදුරුව බිඳුණු හේතුව හෝ බිඳෙන්නට මග සැලසූ ක්‍රියාවලිය හෝ සොයා නොබලයි.

ඒ වෙනුවට එය බිඳීමේ අවස්ථා ගණනාවක් නිරීක්ෂණය කිරීමෙන් පසු වීදුරුව බිඳෙන්නට මොහොතකට පෙර ඇති ක්‍රියා රටාව හඳුනා ගනියි.

සංයුක්ත ආදර්ශ

පීටර් බ්‍රොක් (2000) ඉදිරිපත් කළ අන්දමට මෙම ආදර්ශ තවමත් ළදරු අවදියේ පවතින අතර, ප්‍රායෝගික භාවිතයට ළඟා වී නැත. හේතු කාරක ආදර්ශ මෙන්ම ඒවා පූර්ව නිශ්චිත දර්ශක උපයෝගී කරගෙන ක්‍රියාකරන නමුදු, දර්ශකවල පරිමාණය වෙනුවට ඒවා අතර සම්බන්ධය සහ ඒකාබද්ධතාව විමසා බලයි. පූර්ව ගැටුම් අදියරේ දී දක්නට ඇති සිද්ධි දාම හඳුනාගැනීම මගින් ඒවා පූර්ණ අනතුරු ඇඟවීමේ පද්ධතියක් ගොඩනගන්නට බලාපොරොත්තු වේ. සාදායය අනුව එය ගලක් විසි කිරීම සහ වීදුරුවේ බිඳෙනසුලු බව ඉක්මවා ගොස් ගල, 'නිසල වීදුරුව' 'වෙත' විසි කෙරුනු බව හඳුනාගනියි.

ප්‍රතිචාරාත්මක ආදර්ශ

බිහිදොර (threshold) ආදර්ශ මෙන්ම ප්‍රතිචාරාත්මක ආදර්ශ ද ගැටුම් හේතු නොව, විවිධ මැදිහත්වීම්වල බලපෑම සහ ගැටුමට ඒවායේ අදාළත්වය හඳුනාගැනීමට වැයම් කරයි. මෙහි ප්‍රධාන නිමැවුම වන්නේ මැදිහත්වීම් පිළිබඳ විවිධ සංකලනයන් දක්වන ප්‍රතිචාරයක් වශයෙන් නොයෙක් අනුමාන වාතාවරණ ඉදිරිපත් කිරීමයි.

ප්‍රත්‍යේක අධ්‍යයන 4: ජීවිත පූර්ණත්ව උල්ලංඝනය විශ්ලේෂණය (LIVA) - ප්‍රමාණවත් ආකෘතියක්

මෙහි අරමුණ නම් ප්‍රවණ්ඩ ක්‍රියා සමූහ ඝාතන /දේශපාලන ඝාතන දක්වා වර්ධනයවීමේ ලකුණු සහ පෙරනිමිති සොයා ගැනීමයි: එනම්, ප්‍රවණ්ඩත්වයේ මට්ටම, ප්‍රවණ්ඩත්වයට පාදක වන හා මැදිහත්වන හේතු කාරක සමග සම්බන්ධ කර දැන්වීමත්, ජීවිත පූර්ණත්ව උල්ලංඝනයන් වෙනත් වර්ගවල අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝන සමග සම්බන්ධ කර දැක්වීමත් ය. ගැටුම් නිවාරණ ක්‍රියාමාර්ග ගැන සලකා බලන විට බෂස් ප්‍රවේශයෙහි අරමුණ වන්නේ, උල්ලංඝන මට්ටම් කෙරෙහි රජයේ මැදිහත් වීම සහ ආධාරවල බලපෑම සොයා ගැනීමයි: එනම්, විවිධ උල්ලංඝන මට්ටම්වලදී දක්වන විවිධ ප්‍රතිචාර උපායන්ගෙන් ඵලදායීකත්වය සැලකිල්ලට ගනිමින් සහ විවිධ පන්තිවල අයිතීන් උල්ලංඝනය කරන්නන්ට එරෙහිව රාජ්‍ය නොවන සංවිධානවල ප්‍රචාරයන්හි බලපෑම සලකුණු කිරීමයි.

සමූහ ඝාතන/දේශපාලන ඝාතන සිද්ධි ඉහළ යාම සම්බන්ධයෙන් ෆෙයිනි සහ හාර්ග් අතර බොහෝ දුරට එකඟතාවක් තිබුණ ද, උත්සන්න අවස්ථාවල ලැබෙන ප්‍රතිචාර කෙරෙහි අවධානය යොමු කිරීමට ෆෙයිනි උනන්දු වෙයි. න්‍යායාත්මක ආදර්ශ වෙතින් පැන නැගෙන දර්ශක ඇත්තේ හඳුනා ගැනීමට විනා පැහැදිලි කිරීමට (එය හේතු විස්තරාත්මක ආදර්ශය වෙනුවට ප්‍රමාණවත් තරම් හොඳ ආදර්ශයක්) නොවේ. ඒ අනුව

හාර්ග් කරන්නා සේ ආදර්ශ පරීක්ෂාව දර්ශක පරීක්ෂාවක් නොව මැදිහත්වීමේ / ප්‍රතිචාරයේ ඵලදායකත්වය පරීක්ෂා කිරීමත් විය යුතුය.

මූලය : (van de Goor, L & S. Vertegen 1999 Conflict Prognostication: Part 1 Bridging the Gap from Early warning to Early Response, Netherlands Institute of Internal Relations, Appendix V.

2.3. ගුණාත්මක සහ ප්‍රමාණාත්මක පුර්ව අනතුරු ඇඟවීම

සමහර ව්‍යාපෘති ස්විස් සාම පදනමේ නොසන්සුන්තා කල්තබා හඳුනා ගැනීම සහ තොරතුරු සෙවීම (Frühanalyse von Spannungen und Tatsachenermittlung - FAST) වැනි එකිනෙකට සමාන්තරව යන ක්‍රමවේදයන් දෙකම ප්‍රත්‍යක්ෂ කිහිපයක දී යොදා ගනියි. මේ ක්‍රමය තොරතුරු මූල හතරක් ප්‍රයෝජනයට ගනියි: නිරන්තර නිරීක්ෂණය (ගුණාත්මක විශ්ලේෂණය), සිද්ධි දත්ත විශ්ලේෂණය (ප්‍රමාණාත්මක විශ්ලේෂණය), විශේෂඥ ජාලය (බාහිර විශේෂඥ දැනුම) සහ කරුණු සෙවීමේ මෙහෙවර (ක්ෂේත්‍ර ගවේෂක) ආදියයි. මෙම මූලාශ්‍ර ප්‍රධාන නිපැයුම් පෝෂණය කරන අතර එකී නිමැවුම් වනාහි අ) රට රටවල අවදානම්, පැතිකඩ: එනම්, පදනම් අධ්‍යයනය, අවදානම් තක්සේරුව, ප්‍රතිපත්ති වරණය සහ සාරාංශකරණය, ආ) යාවත්කාලීනකරණය, (නිරන්තර, විධායක සාරාංශකරණය, අවදානම් තක්සේරුව සහ ආධාරක දත්ත) වශයෙනි.

ප්‍රත්‍යක්ෂ අධ්‍යයන 5: ආතති කල්තබා හඳුනා ගැනීම සහ තොරතුරු සෙවීම (FAST)

(I) FAST රාජ්‍යීය අවදානම් පැතිකඩ

- මෙමගින් ඉලක්කරගත් රාජ්‍යීය තත්ත්වය පිළිබඳ ගැඹුරු සහ පදනම් ඇගයීමක් ඉදිරිපත් කෙරෙයි. එය සන්නද්ධ ගැටුම්වලට මග පෑදිය හැකි, ගැටුම් නිරාකරණයට බාධා කළ හැකි හෝ යුද උපක්‍රම අඩු කිරීම සඳහාත් සාමය ගොඩනැගීමේ වැයම සඳහාත් අවස්ථාවන් සලකා දිය හැකි මූලික, සමීප සහ එකට වෙළුණු සාධක පිළිබඳව සාකච්ඡා කරයි.
- මෙම විශ්ලේෂණයෙන් ලබා ගන්නා කේන්ද්‍රීය දර්ශක, දෛනික නිරීක්ෂණය සහ අඛණ්ඩ යාවත්කාලීනකරණය සඳහා යොදාගන්නා විශ්ලේෂණාත්මක නිරීක්ෂණ සේවා සටහන් කෙරේ.
- වාර්ෂික ඇගයීමේ වැදගත් ලක්ෂණයක් වන්නේ, සමස්ත උපාය මාර්ගයක්, ක්‍රියාත්මක කිරීමේ පියවර (මැඩ පැවැත්වීමට ඇති බාධක ද ඇතුළුව) සහ විශේෂිත මෙවලම්/ වැඩසටහන් ආදිය හඳුනාගනිමින්, ප්‍රත්‍යක්ෂ සන්දර්ශක සහ විස්තරාත්මක ප්‍රතිපත්ති විකල්ප ඉදිරිපත් කිරීමයි.

ඊට අමතරව, ප්‍රධාන ක්‍රියාධරයින් පිළිබඳ විද්ධ විත්‍රයක් ද, පසුබිම් තොරතුරු මාලාවක් ද ලබාදෙනු ඇත. (උදා: සිද්ධීන් අනුපිළිවෙල, ආතති පීඩනමාන, රටක දේශපාලන,

ආර්ථික/පාරිසරික සමාජ - ජනගහන විද්‍යාත්මක සහ හමුදා අංශ පිළිබඳ උපාය මාර්ගික තොරතුරු).

2. FAST යාවත්කාලීනකරණ

- නිරීක්ෂණය කරන ලද රටවල වර්ධනය වන තත්වයන් සමග අදාළ පාර්ශවකරුවන්ගේ සබඳතාව දිගට ම පවත්වාගෙන යාම සඳහා බිම් මට්ටමේ තත්වයන් පිළිබඳව ත්‍රෛමාසික යාවත්කාලීන තොරතුරු (FAST) ලබාදෙයි. FAST යාවත්කාලීනයන් පදනම වශයෙන් විශ්ලේෂණාත්මක නිරීක්ෂණ සේවා සටහන යොදා ගන්නා අතර, සන්නද්ධ ගැටුම් ඇති වීමේ හැකියාව වැඩි කරන හෝ අඩු කරන සාධක කෙරෙහි ප්‍රධාන වශයෙන් ම අවධානය යොමු කරවයි. හිතාමතා ම කෙටියෙන් පවත්වාගෙන යනු ලබන FAST යාවත්කාලීනකරනයන් ලේඛන පිටු තුනකට වඩා වැඩි නොවන අතර, ප්‍රධාන සිදුවීම් සහ ආතති පීඩන මාන පිළිබඳ කාල නිර්ණයානුකූල තොරතුරු පමණක් සපයයි.

මූලය : FAST - Early Recognition of Tension and Foot Finding, Swiss Peace Foundation, 2001

2.4 ජාල

වඩා සියුම් නිර්වචනයක් අනුව ජාලයක් යනු විධිමත් පද්ධතියක් නොවුව ද, ජාල ගැටුම් පිළිබඳ අනතුරු ඇඟවීමේ දී දායකත්ව කාර්යභාරයක් ඉටු කරයි. මෙම ජාල රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන මෙන්ම අන්තර් රාජ්‍ය ආයතන යන දෙකෙන් ම ලබාගන්නා ක්ෂේත්‍ර වාර්තා සහ තොරතුරු බෙදාහදා ගැනීමට එකිනෙකට උපකාරී වේ. මානුෂීය කටයුතු සම්බන්ධීකරණය සඳහා වූ එක්සත් ජාතීන්ගේ කාර්යාංශයේ (OCHA) සිට එක්සත් ජාතීන්ගේ මානුෂීය පූර්ව අනතුරු ඇඟවීමේ පද්ධතිය (HEWS) දක්වා විහිදුණු විවිධ ආකාරයේ ජාල ඇත. මෙම ජාලවලට එක්තරා ආකාරයක මධ්‍යම සම්බන්ධීකරණයක් අවශ්‍ය වන අතර, යළි යළිත් ක්ෂේත්‍ර අධ්‍යයනය කරනවාට වඩා පිරිවැය පිරිමැස්මක් ලැබීමේ වාසියක් ද ඊට ඇත. ඒවා පෞද්ගලික සහ රාජ්‍ය අංශ අතර පරතරය පියවීම සඳහා වැඩිම අවස්ථා නොකඩවා ලබා දෙයි. මේ ජාල පිළිබඳ වැඩිදුර නිදර්ශන වන්නේ ලන්ඩනයේ පිහිටි පූර්ව අනතුරු ඇඟවීමේ සහ පූර්ව ප්‍රතිචාර දැක්වීමේ සංසදය (FEWER) සහ මානව අයිතිවාසිකම් තොරතුරු සහ ජනවර්ග විද්‍යාත්මක නිරීක්ෂණය සහ පූර්ව අනතුරු ඇඟවුම් ජාලය (EAWARN) යි.

ප්‍රත්‍යාක අධ්‍යයනය 6: ජනවර්ග විද්‍යාත්මක නිරීක්ෂණය සහ පූර්ව අනතුරු ඇඟවීම සඳහා වූ ජාලය (EAWRN)

ප්‍රධාන කාර්යභාර

- විශ්ලේෂණාත්මක තොරතුරු බෙදාහැරීම සහ හුවමාරු කර ගැනීම සඳහා ප්‍රමුඛ විද්‍යාඥයින් අතර විද්‍යුත් සන්නිවේදන ක්‍රම මගින් අන්තර් ක්‍රියාකාරීත්වයක් ඇති කිරීම.

- ප්‍රාදේශීය සහ ජාතික විශේෂඥතාව මත පදනම් වූ වාර්තා සහ විශ්ලේෂණාත්මක ලිපි ලේඛන මගින් වාර්ගික දේශපාලන තත්ත්වය පිළිබඳ නිරන්තරව විශ්ලේෂණය කිරීම.
- මානව වංශ විද්‍යා නිරීක්ෂණය සහ පූර්ව අනතුරු ඇඟවීම පිළිබඳ ආදර්ශයක් පිළියෙල කිරීම
- නිවේදන පත්‍රිකා, වාර්තා සහ ක්‍රමවේද ලේඛන පළ කිරීම
- වාර්ෂික සම්මන්ත්‍රණවල දී සහ වෙනත් ජාත්‍යන්තර සබඳතාවල දී ජගත් අත්දැකීම් ප්‍රයෝජනයට ගැනීම සහ ගැටුම් විශ්ලේෂණ යාවත්කාලීන කිරීම
- ගැටුම් අත්දැකීම් සහිත කලාපයේ ප්‍රශ්න පිළිබඳව විධිමත් ලෙස සාකච්ඡා කිරීම මෙන්ම ජාතිකත්ව ප්‍රතිපත්තියට අදාළ ප්‍රදේශයේ වැඩසටහන් පිළියෙල කිරීම සහ ඒවා ක්‍රියාත්මක කිරීම ද ඇතුළත් කළමනාකරණ පද්ධතියක් වැඩි දියුණු කිරීම සඳහා විශේෂඥයන් සමඟ සාකච්ඡා කිරීම.

මූලය : Network for Ethnological Monitoring and Early Warning
 (ජනවාර්ගික විද්‍යාත්මක නිරීක්ෂණය සහ පූර්ව අනතුරු ඇඟවීම සඳහා වූ ජාලය)
http://www.eawarn.ras.ru/centr/eawarn_engl/index.htm

2.5 නිගමන සටහන්

පූර්ව අනතුරු ඇඟවීමේ පද්ධති ඒවා සඳහා යොදාගනු ලබන ක්‍රමවේද අනුව වර්ගීකරණය කළ හැකිය. (වගුව 4 බලන්න). විවිධ වූ ක්‍රමවේද තිබුණ ද, පූර්ව අනතුරු ඇඟවීමේ පද්ධතියක් තුළ ක්‍රියාත්මක වන යාන්ත්‍රණය පිළිබඳ පොදු නිරීක්ෂණ ගණනාවක් ඉදිරිපත් කළ හැකිය. අ) ගැටුම්වල හේතු හඳුනාගැනීම, ආ) ගැටුම් පැන නැගීම පූර්වකථනය කිරීම සහ, ඒ සියල්ලට වඩා, ඇ) එම ගැටුම අවම කිරීම යන ප්‍රධාන පරමාර්ථ තුන ඉටු කර ගැනීම සඳහා පූර්ව අනතුරු ඇඟවීමේ පද්ධතියක ප්‍රධාන යාන්ත්‍රණ හයක් ඇතුළත්ව තිබිය යුතුයි. පළමු පරමාර්ථය ඉෂ්ට කර ගැනීම සඳහා මූලාකෘතිය සතුව (i) දත්ත රැස් කිරීමේ (ප්‍රමාණාත්මක සහ / හෝ ගුණාත්මක) සහ (ii) දත්ත විශ්ලේෂණය කිරීමේ ක්‍රමානුකූල ක්‍රියාවලියක් තිබිය යුතුයි. ගැටුම් පුරෝකථනය සඳහා (iii) අනතුරු ඇඟවීම පිළිබඳ තක්සේරුව හෝ විවිධ දර්ශන පථ හඳුනා ගැනීම අවශ්‍ය වේ. ගැටුම් අවම කිරීම සහ පූර්ව අනතුරු ඇඟවීම සහ පූර්ව ප්‍රතිචාරය අතර පරතරය පියවීම වෙනට යාමේ එහි ආදර්ශය අඛණ්ඩ වක්‍රයක් තුළ පිහිටිය යුතුය: (iv) කාන්‍ය යෝජනාවක් සකස් කිරීම. (v) නිර්දේශ සම්ප්‍රේෂණය කිරීම සහ (vi) පෙරළා කාන්‍ය යෝජනා ප්‍රතිපෝෂණය වන පරිදි පූර්ව ප්‍රතිචාර ඇඟයීම වශයෙනි. මෙම අඛණ්ඩ වක්‍රයේ අවශ්‍යතාව මතු වන්නේ මැදිහත්වීමක් සමඟ අනතුරු ඇඟවීම නතර නොවිය යුතු නිසා ය. එම මැදිහත්වීම, විශේෂිත සන්දර්භ කෙරෙහි බලපෑමක් කරන අතර එම සන්දර්භය ද වෙනස් වනු ඇත. අනතුරුව පූර්ව අනතුරු ඇඟවුම් පද්ධතිය (EWS) මෙම බලපෑම සමාලෝචනය කරන අතර, අවශ්‍ය නම් පළමු නිර්දේශ මාලාව සංශෝධනය කරනු ඇත. පූර්ව අනතුරු ඇඟවීම සහ සාමය හා ගැටුම් බලපෑම් ඇඟයීම (PCIA) වැනි ඇඟයීම් ක්‍රමවේද

අතර බෙදුම් රේඛාව හරියටම ඇත්තේ කොතැනදැයි යන්න අපැහැදිලිය (Austin, Fisher and Wils 2003 බලන්න). මෙම සම්බන්ධතාව, අවධානයට ලක් නොවූ එක් ක්ෂේත්‍රයක් වන අතර, මෙම ක්ෂේත්‍ර දෙක සමායෝග හැකියාව සමාලෝචනය කිරීම ගැන සලකා බැලීම බොහෝ සෙයින් ප්‍රයෝජනවත් ය: එනම් පූර්ව අනතුරු ඇඟවීම, ගැටුම් පසුබිම සරලව විශ්ලේෂණය කිරීම දක්වා සරල කරන අතර, පූර්ව අනතුරු ඇඟවීම මෙන්ම එහි සැලසුම් යාන්ත්‍රණය පවත්වාගෙන යාම පිළිබඳ නිර්දේශ අදියර තුළට සෘජුව සම්බන්ධ වන ආකාරයට සාමය සහ ගැටුම් අධ්‍යයනයේ තක්සේරුව සිදු කරයි.

වගුව 4 පූර්ව අනතුරු ඇඟවීමේ ක්‍රමවේදයන්

ගුණාත්මක	ප්‍රමාණාත්මක	ගුණාත්මක සහ ප්‍රමාණාත්මක	ඡාල
ඒ. පුළු. උ. ප්‍ර. (LIVA)	අ. මු. සු. ඡා. (MAR)	නො. හ. නො. මෙ. (FAST)	බා. අ. ඇ. ප. (HEWS)
ඡා. අ. න. (ICG)	රාජ්‍ය අසාර්ථකත්ව ව්‍යාපෘති	මානව අයිතීන් උල්ලංඝනයේ මූල හේතූන් පිළිබඳ අන්තර් ක්ෂේත්‍ර පර්යේෂණ වැඩසටහන (PIOOM)	පූ. අ. ඇ. ප්‍ර. ද. ස. (FEWER)
සාමය සඳහා අරමුදල	සමූහ ඝාතන වේග වර්ධකයෝ		ජ. වි. නි. ප්‍ර. අ. ඇ. ඡා. (EAWARN)
කැනඩා සාම සාධක ක්‍රියාමාර්ගය	ගැටුම් පූර්ව අනතුරු ඇඟවීම් ව්‍යාපෘතිය (CEWP)		මා. අ. නො. ලේ. කු. (HURIDOCs)
හුමන් රයිට්ස් වොච් මානව හිමිකම් නිරීක්ෂණ	රාශිගත විශ්ලේෂණය		පූර්ව අනතුරු ඇඟවීමේ ඡාලය (EUNET)
ඇමිනෙස්ටි ඉන්ටර්නැෂනල්	ප්‍රවණ්ඩ නොවන සෘජු ක්‍රියාමාර්ග විශ්ලේෂණය කිරීමේ පිළිවෙත (PANDA) ජගත් සිද්ධි දත්ත සමීක්ෂණය (GEDS) කැන්සාස් සිද්ධි දත්ත සමීක්ෂණය KEDS ජගත් අන්තර් පරායත්තතාවේ අනාගතය (FUGI) ජගත් සිද්ධි අන්තර් ක්‍රියාකාරීත්ව සමීක්ෂණය (WEIS) ගැටුම් සහ සාමය පිළිබඳ දත්ත බැංකු (COPDAB)		කන්ලික්ට් වොච් ඉන්ටර් ප්‍රෙස් සර්විස්

3 ගැටුම් අවමකරණය සහ අර්බුද වැළැක්වීම

මෙම කොටස ගැටුම් අවම කිරීමේදී පූර්ව අනතුරු ඇඟවුම් ක්‍රම මුහුණ දෙන අභියෝග සමාලෝචනය අරමුණු කරගනු ඇත. නිවැරදි තොරතුරු, නිවැරදි වේලාවට, නිවැරදි අංශයට හෝ පුද්ගලයාට දෙනු ලබන බව සහතික කර ගැනීමෙන් පූර්ව ප්‍රතිචාරය සහතික වෙතිය සිතීම ප්‍රමාණවත් නැත යන්න, මෙම ලියැවිල්ලේ ප්‍රධාන තර්කයකි. මිනිසා තාර්කික සත්ත්වයෙක් නොවේ. පැහැදිලි අනතුරු ඇඟවීම් තිබියදීත් මුල් අවස්ථාවේදී ඉතා සුළු ක්‍රියාමාර්ගයක් ගත්, එසේ නැතිනම් කිසිම ක්‍රියාමාර්ගයක් නො ගත්, සයරේ ප්‍රශ්නයේදී මෙය දකගත හැකි විය (මතු පළවන Adelman බලන්න). ඇත්ත වශයෙන්ම, මෙහි දුෂ්කරතා අනතුරු ඇඟවීම නොසලකා හැරීමටත් වඩා බැරෑරුම් ය. නිදර්ශන වශයෙන් රුවන්ඩාවේ සිදු වූ පරිදි ගැටුම ප්‍රවණ්ඩ අදියරකට පත් වූ විටත් ප්‍රතිචාරය එක්කෝ මන්දගාමී විය. නැතිනම් කොහෙන්ම ප්‍රතිචාරයක් නොවිය. ප්‍රවණ්ඩ ක්‍රියා පැන නැගීමේ හැකියාවට ඉතා පැහැදිලි ලකුණු පහළ වී ඇති විටදීත් ප්‍රතිචාරයක් නැති වූයේ නම් පූර්ව අනතුරු ඇඟවීමට ප්‍රතිචාර දැක්වීමේ හැකියාවක් නැත. මෙහි විලෝමය ද සත්‍යයකි, පැරණි සෝවියට් සංගමයට අයත් සමහර රටවල, උදාහරණයක් වශයෙන් එස්තෝනියාවේදී (Birckenbach 1999 බලන්න) හෝ මොල්ඩෝවියාවේ දී, පැහැදිලි අනතුරු ඇඟවීම් නැති තැන්වල පවා පූර්ව ප්‍රතිචාරයන් ලැබී ඇත.

වටපිටා තත්ත්වයන්, පෙළඹවීම් කාරක සහ ප්‍රතිචාරවලට හේතු වූ කරුණු පිළිබඳව වඩා හොඳ අවබෝධයක් මෙන්ම පූර්ව අනතුරු ඇඟවීම් සහ පූර්ව ප්‍රතිචාර දැක්වීම් අතර සබඳතාවයක් ද ඇතිවන තෙක්, විශේෂිත පූර්ව අනතුරු ඇඟවුම් පද්ධතියේ නිවරද්‍යතාව සහ ක්‍රමවේදය වැඩි දියුණු කිරීම කෙරෙහි අවධානය යොමු කිරීමෙහි ඇත්තේ අඩු ප්‍රයෝජනයකි. පද්ධතීන් සහ මැදිහත්වන්නන් අතර වර්ධිත සැලසුම් ඒකාබද්ධතාවක් ඇතිවන තෙක්, ප්‍රතිචාර සහ අනතුරු ඇඟවීම් අතර පරතරය පියවීම සම්බන්ධයෙන් තබාගත හැක්කේ සුළු බලාපොරොත්තුවකි.

පූර්ව අනතුරු ඇඟවීම සහ අර්බුද වැළැක්වීම පිළිබඳ පාදක උපකල්පනයන්ගෙන් පටන් ගෙන මෙම පරතරය තවත් පුළුල් කිරීමට බල කරන අභියෝග සහ ප්‍රශ්න වෙනුවෙන් මෙම කොටසේ ඉතිරිය වෙන් කෙරේ. ක්‍රමයේ ව්‍යුහාත්මක සැලසුමෙන් පිටස්තර සාධක ද මීට ඇතුළත් වේ. මෙම කොටසේ දෙවැනි භාගය මේ පරතරය පියවන ක්‍රම සම්බන්ධයෙන් යම් යම් ආසන්න නිර්දේශ ඉදිරිපත් කරයි.

3.1 පූර්ව අනතුරු ඇඟවීමෙන් පූර්ව ප්‍රතිචාරය දක්වා වූ ගමනට බාධා පමුණුවන සාධක

පූර්ව අනතුරු ඇඟවීම සැලකිය යුතු, සමහර විට ලබාගත නො හැකි, අගය කිරීමේ නිර්ණායකයන්ට මුහුණ දෙයි. සාමය හෝ ගැටුම් වැළැක්වීම තරම් උසස් සහ උත්කෘෂ්ට මෙවැනි සාර්ථකත්ව නිර්ණායකයන් වෙනත් ක්ෂේත්‍රයක ඇත්තේ නම් ඒ කිහිපයකි. මෙවැනි ක්‍රමවලින් ගැටුම් අවම කර හැකිද යන්න ගුප්ත පිළිගැනීම් දෙකක් මත පදනම් වේ. ඒවා නම් : අ) පළමු අවස්ථාවේදීම ගැටුම් අවම කළ හැකිය යන්න සහ ආ) ඒවා අවම කරන්නේ කෙසේදැයි යමෙක් දන්නේය යන අතිශයින්ම විවාදාත්මක පිළිගැනීම් දෙකයි. දෙවැන්න සම්බන්ධයෙන් ගත්විට ගැටුම් කළමනාකරණ ක්ෂේත්‍රය ළමා අවදියක සිය වඩා මුහුකුරා ගිය තත්ත්වයකට ගමන් කරමින් තිබේ. පසුගිය දෙවසර තුළ

උගත් විවිධ පාඩම් සහ හොඳින් ක්‍රියාත්මක ව්‍යාපෘති අතුරින් කුමක් සාර්ථක ද කුමක් අසාර්ථක ද යන්න ගැන දිනෙන් දින වර්ධනය වන අනුමානයක් පැවත ආවේය. මෙය සංකල්පමය සහ ප්‍රායෝගික මට්ටම් දෙකේ දී ම සිදුවී ඇත.

සංකල්පමය මට්ටම පැහැදිලිව සහ රේඛාගතව *Peacebuilding : A Field Guide* (2000) මෙන්ම මෙම වෙළුම වැනි අත්පොත් මගින් පෙන්වනු ලබන කළ හැකි ය. ක්ෂේත්‍රය මුළුල්ලේ ඇති නවතම කටයුතු එක් තැන් කිරීමත්, තීරණ අභියෝග සහ විවෘත ප්‍රශ්න ඉස්මතු කිරීමත් මෙම ප්‍රකාශනවල අරමුණයි. දෙවැනි සංකල්පමය ප්‍රවණතාවක්, එනම් හොඳම වර්ගයක් සඳහා වූ ව්‍යාපාරයේ පුරෝගාමීන් ගැන ද මෙහි දී සඳහන් කළ යුතුය. 1950 ගණන්වල සිට ඉදිරියට විද්වතුන් සුළු පිරිසක්, පුළුල් ක්‍රියාමාර්ග පරාසයෙන් ගැටුම් සෑම අවධියක් හෝ අදියරයක් සඳහාම වූ වඩාත් ගැලපෙන විකල්පය වෙන් කොට දැක්වීමට නො කඩවා උත්සාහ කොට ඇත. මේවා හදිසි අවශ්‍යතා ආදර්ශ (Contingency models) යන රාමු බවට පත්වී ඇති අතර, ෆිෂර් සහ ක්ලි (1996) සහ ඩලෙනසි (1999) විසින් ඒවා ආදර්ශයට ගෙන ඇත. උගත් පාඩම්වල ප්‍රායෝගික අංශය සහ හොඳම ක්‍රියාකාරීත්වය, *සාම ව්‍යාපාරය සඳහා වූ ප්‍රාදේශීය හැකියාව* සහ ගැටුම් වැළැක්වීම සහ ව්‍යාවර්තනය සඳහා වූ යුරෝපා වේදිකාව මගින් සංවිධානය කරනු ලැබ, සොයෙස්ටර්බර්ග්හිදී (2001) පැවැත්වුණු *සාමය ගොඩනැගීමේ වඩා හොඳ ක්‍රියාමාර්ග වෙනම* නම් විශාල සමුළුව වැනි ක්‍රියාමාර්ග මගින් වැඩි දියුණු කෙරිණි. සාර්ථකත්වයන් සහ අසාර්ථකත්වයන් පිළිබඳ නිදර්ශන එක්රැස් කිරීම මෙම සමුළුවේ අරමුණ විය. එහි ප්‍රතිඵල දේශීය සන්දර්භයෙන් ඔබ්බට ගොස් පුළුල් වටපිටාවකට ගැලපිය හැකිදැයි යන්න ඉදිරියේ දී දැකගත හැකි වේ.

කෙටියෙන් කිවහොත්, ගැටුම් ලිහිල් කළ හැකි වුවත්, ගැටුම් කළමනාකරණය නම් පුළුල් ක්ෂේත්‍රය දැනට සාර්ථක ගමනක් සඳහා මග තෝරා ගැනීමට උත්සාහ කරමින් සිටී. ලුන්ඩ් පෙන්වා දෙන පරිදි "විශේෂයෙන්ම ඇමෙරිකානු ආණ්ඩුවේ සහ අනෙකුත් ප්‍රධාන ආයතනවල ඉහළ සහ මධ්‍යම ප්‍රතිපත්ති සම්පාදන මට්ටම්වල, පශ්චාත් සිතල යුද්ධ ප්‍රවණතා සහ ඒවායේ සැබෑ පිරිවැය විසින් ඉදිරිපත් කර ඇති අවදානම් පරාසය පිළිබඳවත්, ඒවා අඩු කිරීම සඳහා ඇත්ත වශයෙන් ම යොදාගත හැකි විවිධ ප්‍රතිපත්ති ක්‍රම සහ ව්‍යුහයන් පිළිබඳවත් හොඳින්ම ක්‍රියාත්මක වන බව පෙනෙන නිශ්චිත උපාය මාර්ගයන් සහ එම උපාය මාර්ග ක්‍රියාත්මක කරන්නේ කෙසේ ද යන්න පිළිබඳවත් අවබෝධය සහ දැනුම අඩුය" (Lund 1996,28). හොඳම භාවිතාවන් සහ පාඩම්වලින් ශික්ෂණය ලැබූ ක්‍රියාමාර්ග මගින් වැඩිදුර තොරතුරු ලැබෙන තෙක්, පූර්ව අනතුරු ඇඟවීම ගත යුත්තේ කුමන ක්‍රියාමාර්ගයක් ද, කවදා ද, කවුරුන් විසින් ද, යන්න නිර්දේශ කිරීමේ ප්‍රධාන අභියෝගයට නො කඩවා මුහුණ දෙනු ඇත.

ලුන්ඩ් (1996) සහ ඇඩෙල්මාන් (1996) පූර්ව අනතුරු ඇඟවීමේ සිට පූර්ව ප්‍රතිචාර දැක්වීම දක්වා පිය මැනීමේ දුෂ්කරතා ගණනාවක් පෙන්වා දී ඇත. මේවාට මැදිහත්වන්නාගේ කාර්යභාරය සහ පරමාර්ථය අදාළ වන අතර, දෛනික කාර්ය බහුලත්වය, ආත්මාර්ථකාමීත්වයට එරෙහි පරාර්ථකාමීත්වය, මැදිහත්වීමේ අවුල් සහගත බව හා සෞභාව ද ඇතුළත්ය. ගැටුම් කළමනාකරණය මගින් ගැටුම් වැළැක්වීම යටපත් කරන්නට පෙළඹෙන, ආසන්න ප්‍රවණිත ගැටුම්වලට වඩා සැබෑ ප්‍රවණිතත්වය වැනි, වඩා වැදගත් දෑ ගැන අවසාන කරුණ අවධානය යොමු කරයි.

මෙහිදී එක් වැදගත් සාධකයක් වන්නේ ළඟ සිටින්නාගේ රෝග ලක්ෂණ සංකීර්ණයයි. සමාජ - මනෝ විද්‍යාත්මක ක්ෂේත්‍රය තුළ මෙම රෝග ලක්ෂණ සංකීර්ණය සලකා බැලීම ලෙවින් (1999) වැනි විද්‍යාර්ථීන් විසින් දැන් කරගෙන යනු ලැබේ. පූර්ව අනතුරු ඇඟවීම් විශේෂඥයින් මතු කළ ප්‍රශ්නය ම එනම්, තවමත් ප්‍රතිවාරාත්මක ක්‍රියාමාර්ග නැත්තේ මන්දැයි යන අයුරින් ප්‍රශ්න කළ ද එය තවමත් ගැටුම් වටපිටාවට අදාළ කරගෙන නැත. ස්ටවුබ් අවධාරණය කරන පරිදි "මානව අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය කිරීම ඔප්පු කිරීමේදී සහ පවත්වාගෙන යාමේදී ළඟ සිටින්නා කේන්ද්‍රීය කාර්යයක් ඉටු කරයි. මිනිස් ජීවිතයට තර්ජනය එල්ල වූ තත්ත්වය හමුවේ ඉවත බලා ගැනීම හෝ අක්‍රියව සිටීම මගින් සමූහ ඝාතන සඳහා යොග්‍ය තත්ත්වයන් වැඩි වේ." (Staub 1999).

1964 දී කිට් ජෙනෝවේස් නම් වූ කාන්තාවක් දූෂණය කොට මරා දමනු ලැබුවා ය. සාක්ෂිකරුවන් 38 දෙනෙකු ම ඇයට උපකාර නො කළේ මන්දැයි පැහැදිලි කිරීමට දරන ලද උත්සාහයේදී සමාජ - මනෝ විද්‍යාඥයෝ ජනතාව මැදිහත්වීමට අසමත්වන්නේ මන්දැයි යන්න ගැන විශාල අවධානයක් යොමු කළහ. මෙහි ප්‍රතිඵල වාර්ගික දේශපාලන සන්දර්භයට සෘජුව ම ගලපා ගත නොහැකි වුවද, වැඩිදුර පර්යේෂණ සඳහා විභව ක්ෂේත්‍ර වශයෙන් සඳහන් කරනු වටී.

සහාය දුන්නේ කිනම් අවස්ථාවේ දැයි සොයා බැලීමේ දී ලබා ගත් ප්‍රතිඵල මෙසේය. පළමුව, කණ්ඩායම තුළින් ම මිනිසුන්ට උපකාර ලැබීම වඩාත් පොදු තත්ත්වයයි. උදා: මැදිහත්වන්නාගේ කණ්ඩායමට අයත් මිනිසුන්ට උපකාර කිරීමයි. දෙවනුව මැදිහත්වීම සිදුවන්නේ තරමක් දුරින් සිටින බාහිර කණ්ඩායම්වලට වඩා සමීප බාහිර කණ්ඩායම් තුළිනි. තුන්වනුව, සාක්ෂිකරුවන් සංඛ්‍යාව හා සාමාන්‍යයෙන් මැදිහත්වීමක් සිදුවී ද යන්න අතර ප්‍රතිලෝම සම්බන්ධයක් පවතී: සාක්ෂිකරුවන් වැඩිවන තරමට, මැදිහත්වීමට ඇති ඉඩකඩ අඩුය. මීට හේතු වශයෙන් දැක්වෙන්නේ අදාළ ප්‍රෙක්ෂක තනංවිය, සමාජ බලපෑම සහ වගකම විහින්න වීමයි. අවසාන වශයෙන් කණ්ඩායමක් හෝ පුද්ගලයකු මැදිහත් වී ද යන්න එහි පිරිවැය හා එහි ප්‍රතිලාභය පිළිබඳ සබඳතාවට සමපාත වේ.

ජනවාර්ගික දේශපාලන ගැටුම්වල දී මැදිහත්වීමේ අඩු බවක් ඇති කරන සංකීර්ණ හේතු අවබෝධ කරගැනීමට මෙම ප්‍රතිඵලවලින් යම් ප්‍රයෝජනයක් ඇත්දැයි යන්න පැහැදිලි නැත. කෙසේ වෙතත් එය මෙතෙක් දියුණු නොවූ ඉදිරියට ක්‍රියාමාර්ග ගත යුතු ක්ෂේත්‍රයකි.

3.2. තාවකාලික නිර්දේශ කිහිපයක්

පූර්ව අනතුරු ඇඟවීම සහ පූර්ව ප්‍රතිවාරය අතර පරතරය පියවීම සඳහා ගත හැකි ක්‍රියාමාර්ග දෙකක් ඇත. නව පූර්ව අනතුරු ඇඟවීම් පද්ධති මෙසේ සැකසිය යුතුය:

- පසුපස සිට ඉදිරියට ගොඩනැගිය යුතුය. නිර්දේශ අනුගමනය කිරීමේ හැකියාව වර්ධනය කිරීම සඳහා පූර්ව ඇඟවීමේ පද්ධතිවලට ප්‍රතිපත්ති සම්පාදකයින්ගේ සහාය සෘජුව ම ලබාගත යුතුවන අතර, ඊටත් වඩා, ඔවුන්ගේ හැකියාවන්ගෙන් ප්‍රයෝජන ගත යුතු ය. එසේ එය ඉටුකරගත නො හැකි නම් පද්ධතියේ නිරවද්‍යතාව වෙනුවෙන් කොපමණ ආයෝජනය කොට ඇත්ද යන්න එතරම් වැදගත් වන්නේ නැත.

- අනතුරු ඇඟවීමේ ක්‍රමය, නිශ්චිත ගැටුම් වැළැක්වීමේ යාන්ත්‍රණයක් වටා වන්දිකාවක් සේ ගොඩනගා, අනතුරු ඇඟවීම පිළිබඳ සැබෑ ප්‍රතිචාරාත්මක ක්‍රියාමාර්ග සමග සෘජුව ම බද්ධ කළ යුතුය. එම පද්ධතිය හුදෙකලාව ගොඩනැගිය යුතු නොවේ.

ඊට අමතරව වැන් ඩි ගුර් සහ වර්ස්ටන්ජන් (1999) විසින් විශ්ලේෂණයේ ප්‍රතිඵල වඩා ඵලදායක ලෙස යොදාගැනීමේ ක්‍රම හඳුනා ගනු ලැබ ඇත. ඔවුහු මෙසේ කියති:

1. ප්‍රමිතිගත විශ්ලේෂණය පහත සඳහන් අරමුණු සඳහා යොදාගත යුතුවේ:

- මෙහෙයුම් ප්‍රතිචාර සඳහා වූ විකල්ප හඳුනා ගැනීමට සහ ප්‍රමුඛතාගත කිරීමට උපකාර කිරීම.
- කෙටිකාලීන, මධ්‍යකාලීන සහ දීර්ඝ කාලීන ව්‍යාපෘතිවල නිවැරදි සංකලනයක් සොයා ගැනීම.
- අතැනින් මෙතැනින් හා ක්ෂණික සාර්ථකත්ව ගැන සිතා ගන්නා ක්‍රියාමාර්ග වෙනුවට තිරසාර ප්‍රයත්න වෙනුවෙන් කැපවීම.
- පවත්නා ප්‍රතිපත්තිවල සහ මෙවලම්වල අඩුපාඩු හඳුනාගැනීම ඒවා අනුවර්තනය කර ගැනීම හෝ අලුත් ඒවා වැඩි දියුණු කිරීම.

2. ප්‍රතිපත්තිය සහ ප්‍රතිචාර ධාරිතාවට අනුරූපව තිබෙන තත්ත්වය වට්ටෝරුගත කිරීම සහ ඇගයීම. ප්‍රතිපත්තිය මැදිහත්වීමක් සඳහා වූ මග පෙන්වීම ලැබෙන අයුරින් ගැටුම් තත්ත්වයන් විශ්ලේෂණය කිරීම සම්බන්ධයෙන් අවධානය යොමු කිරීම අනිවාර්ය වේ. අවබෝධ කරගැනීම, අපේක්ෂාව සහ මැදිහත්වීම වෙතට විශ්ලේෂණය යොමු විය යුතුය.

- අවබෝධය සඳහා පොදුවේ ගැටුම් ක්‍රියාවලිය වෙතට මෙන් ම නිශ්චිත සන්දර්භ තත්ත්වයන් (රටේ විස්තරය) වෙතට යොමු වූ විශ්ලේෂණයක් අවශ්‍ය වේ.
- අපේක්ෂාව ගතික ක්‍රියාවලීන් නිරීක්ෂණය කිරීම සහ විශ්ලේෂණය කිරීමත් අවදානම් ඇගයීමේ නිර්ණායකත් ඉල්ලා සිටී.
- මැදිහත්වීම යන්නෙන් ගැනෙනුයේ ආයතනික මෙවලම් වට්ටෝරුව, ඉලක්ක සහ ගැටුමේ විවිධ අවශ්‍යතාවන් සඳහා ප්‍රතිපත්තිය මෙවලම් යොදා ගැනීම පිළිබඳව විශ්ලේෂණයක්, සහ ශක්‍යතා අවස්ථාවන් හා මැදිහත්වීමේ ක්ෂේත්‍ර හඳුනාගැනීමයි.

4. හේතු හඳුනාගැනීම සහ ගැටුම් පුරෝකථනය කිරීම

මෙම කොටසින් (අ) ගැටුමේ හේතු හඳුනා ගැනීම (ආ) ගැටුම් පැන නැගීම පුරෝකථනය කිරීම යන පළමු අරමුණු දෙකට අදාළව ප්‍රමාණාත්මක පූර්ව අනතුරු ඇඟවීමේ පද්ධතියේ හැකියාව විචාරාත්මකව සමාලෝචනය කරයි. මා විශ්වාස කරන්නේ මෙහි ප්‍රධාන තර්කය සමාජ විද්‍යාව සම්බන්ධයෙන් 1950 ගණන්වලදී පැන නැගුණු බොහෝ ප්‍රශ්න ප්‍රමාණාත්මක පූර්ව අනතුරු ඇඟවීමේ පද්ධතිවල (Qn EWS) තවමත් පවතී යැයි යනුවෙන් පීටර් චින්චි The Idea of Social Science (1958) කෘතියෙන් ඉදිරිපත් කළ තර්කයම අනුමත කළ හැකි බවයි. ප්‍රමාණාත්මක පූර්ව අනතුරු ඇගයීම් හා

එවකට පැවති සමාජ විද්‍යාව අතර සමානකම් වන්නේ, අ) අනුභූතික සාක්ෂිවල සංකීර්ණත්වය, ආ) නියමානුකූල නොවන සබඳතාව, ඇ) අනුභූතික සාක්ෂිවල සාධාරණකරණයයි.

4.1. ප්‍රමාණාත්මක අනුභූතික සාක්ෂි - කළුතික සෙවීම

අනුභූතික සංකීර්ණතා පරිමාණ වශයෙන් පහත සඳහන් ප්‍රශ්න සම තත්වයෙන් දක්විය නො හැකිය: වතුර උතුරන්නට බඳුනක උෂ්ණත්වය කොපමණ වැඩි කළ යුතුද? එසේම ගැටුමක් පැන නැගීමට පෙර කොපමණ දුක්වේදනා ඉවසිය යුතුද? මේවා සම කිරීම යනු දුක් වේදනා සහ ඉවසීම යන පද පිළිබඳ සාවද්‍ය මතයක් ඇති කර ගැනීමයි. පළමු ප්‍රශ්නයේදී අනුභූතික ලෙස සාක්ෂි එක්රැස් කළ හැකි අතර, තොරතුරු නොවරදින ආකාරයෙන් පර්යේෂකයා තුළට කාවැද්දිය හැකිය; දෙවැන්නේ දී බිහිදොර රේඛාව වන්නේ පර්යේෂකයින් ලෙස අප තෝරාගත යුක්ත සහ අවි අතට ගන්නට පෙර පුද්ගලයා තෝරාගත යුතු රේඛාවයි.

මෙය වත්මන් අර්බුදයේ දත්ත කුලකය අනුසාරයෙන් පැහැදිලි කළ හැකිය. කොප්පිකි සහ එබර්වින් (2001) දත්ත එක්රැස් කිරීම පිළිබඳ උප්පලා සමුඵවේදී කරන ලද කරුණු දක්වීමකදී, විවිධ ගැටුම් දත්ත කුලක අතර විවිධ සන්සන්දන සහිතව මෙම උභතෝකෝටිකය පැහැදිලිව විස්තර කොට ඇත. මින් එක් සන්සන්දනයක් දත්ත කුලක හතරකට සහ 1950 සහ 1999 අතර කඩින් කඩ සිදුවන අන්තර් රාජ්‍ය ගැටුම්වලට අදාළ වෙයි. එහ ප්‍රතිඵලය පුදුමාකාරය: යු. භේ. ක්‍රි. ක. (AKUF) හඳුනාගත් සිදුවීම් අවස්ථා 39 වෙනුවට ගැ. වෙ. ආ. (KOSIMO) සිදුවීම් අවස්ථා 19 ක් හඳුනාගත්තේය. එක් දත්ත කුලකයක අනුභූතික සාක්ෂි තවෙකක පරාසය තුළ ක්‍රියාත්මක කොට එමගින් උභතෝකෝටිකය විසඳීමේ දී මෙම ක්‍රමවේදය යොදාගැනීම අත්‍යවශ්‍ය යැයි කොපර්පිකි සහ එබර්වින් තර්ක කරති.

කෙසේ වෙතත්, ප්‍රශ්නය ඇතිවන්නේ, ප්‍රමාණවත් නොවන සහ නිවැරදි නොවන පරාමිතිකයන් නිසා නොවන හෙයින් එහි ප්‍රතිඵල වශයෙන් විවිධ පරාමිතික තුළ අනුභූතික සාක්ෂි යළි යළිත් භාවිත කිරීමෙන් එය විසඳා ගැනීම ද නොහැකිය; එය විවිධ වූ සංකල්ප පිළිබඳ ගැටලුවකි. ඩේවිඩ් හ්‍යුම් පහත දැක්වෙන ප්‍රකාශයෙන් මෙයට ඉඟි කරයි: "වස්තූන්ගේ ස්වභාවය, ඒවායේ ගුණ ලක්ෂණ සහ ඒවායේ ඉන්ද්‍රිය ගෝචර ලක්ෂණවල වෙනසකින් තොරව ඒවායේ ප්‍රතිවිපාක හා බලපෑම් අතීත අත්දැකීම් පදනම් කොට උගත්තේ යයි කියාපෑම ඔබේ බොරු පුරසාරමක් නොවේ ද? මෙබන්දක් ඉදහිට සිදුවිය හැක්කේ සමහර වස්තු සම්බන්ධයෙන් පමණි: එහෙත් එය සියලුම වස්තු සම්බන්ධයෙන් නිරන්තරයෙන් සිදු නොවන්නේ මන්ද? මෙම අහ්‍යුපගමයට එරෙහි ව කිනම් න්‍යායයක්, කිනම් ක්‍රියාවලියක් හෝ කිනම් තර්කයක් ඔබට පිළිසරණ ලබා දේ ද?"

මෙම උභතෝකෝටිකය මග හැරීමට ඇති මාර්ගය නම්, පුර්ව අනතුරු ඇඟවන්නන් සහ ගැටුම් සම්බන්ධයෙන් තමන් යොදාගන්නා සංකල්ප සහ මත කෙරෙහි ඔවුන් දක්වන නිශ්චිත යොමුව අතර සබඳතාව විභාග කොට බැලීමයි. තීරණ ගනු ලබන්නේ පරිසරය ගැන නොව, එම පරිසරය පිළිබඳ පුද්ගලයාගේ අවබෝධය ගැන; අනතුරු ඇඟවීම් කෙරෙන්නේ ගැටුම් පුපුරායාම සම්බන්ධයෙන් නොව, පුපුරායනු ඇතැයි හැඟෙන ගැටුම් සම්බන්ධයෙනි. යු. භේ. ක්‍රි. ක. (AKUF) සිද්ධීන් 39 ක්

දක්වද්දී, ගැ.වෙ.ක.ආ. (KOSIMO) සිද්ධීන් 19 ක් දක්වන්නේ මන්දයි යන්න අවබෝධ කර ගැනීම සඳහා අන්තර් රාජ්‍ය ගැටුම් පිළිබඳ ඔවුන්ගේ අදහස් විමසා බැලීම අත්‍යවශ්‍යය.

විශ්ලේෂණය පිළිබඳ විෂයන්ට ද මේ තර්කය ගැළපිය යුතුවන අතර, දුක්ගැනවිල්ල නම් සංකල්පය පිළිබඳ වැරදි මතයක් ඇති වන්නේ ද මෙහිදී ය. ගැටුම් පිළිබඳ තමන්ගේ අවබෝධය මත පදනම් වූ විවිධ නිගමනවලට පූර්ව අනතුරු අඟවන්නන් එළඹෙන්නේ නම්, අවි තෝරාගන්නා පුද්ගලයා තුළ ද අනෙක් පුද්ගලයාට සමාන දුක්ගැනවිලි ඉවසීමේ ප්‍රමාණයක් තිබිය යුතු වන්නේ ඇයි? ඊටත් වඩා, සෑම පුද්ගලයෙකුටම එය ස්ථායී තත්ත්වයක තිබිය යුතු වන්නේ ඇයි? එසේ කිරීම දුක්ගැනවිලි අයුතු ලෙස යොදාගත හැකිය යන මතය ප්‍රතික්ෂේප කිරීමක් වේ.

කොසෝවෝ ප්‍රශ්නයේ දී මෙන්ම වෙනත් බොහෝ ගැටුම්වල දී ඉදිරිපත් කෙරෙන එක් තර්කයක් නම්, ඉහළ පැලැන්තියේ කැරකම වෙනුවෙන් දුක්ගැනවිලි පිළිබඳ හැඟීම කණ්ඩායම් මෙහෙයවීම පිණිස අයුතු විධියට යොදාගනු ලැබිය යන්නයි. මෙය වෛර සහගත පණිවුඩ ගුවන් විදුලියෙන් ප්‍රචාරය කිරීමෙන් හෝ අතීතයෙන් තෝරාගන්නා ලද මතයක පිහිටා ජනතාවට හඬ නැංවීමෙන් කළද, අවි අතට ගැනීමට පෙර පුද්ගලයෙකුට ඉසිලිය හැකි දුක්ගැනවිලි ගතික හා වෙනස්වන බලයක් ලෙසත්, නිශ්චිත ආරම්භක ස්ථානයක් නැති සදා වෙනස්වන ප්‍රමාණයක් ලෙසත්, නොකඩවා පවතියි. මෙහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන්, සුළු ජාතිය සතුව අහිමි වූ දේශපාලන ස්වයං පාලනය හෝ සංස්කෘතික අසාධාරණකම් (අවදානමට මුහුණ පා සිටින සුළුජාතීන් නම් ව්‍යාපෘතියෙන් හඳුනාගනු ලැබූවා සේ) පිළිබඳ ඉතිහාසයක් තිබේද යන්න වැදගත් නොවේ; වැදගත් වන්නේ එසේ අවබෝධ කරගනු ලැබුවේ ද යන්නයි.

අවසාන වශයෙන්, දුක්ගැනවිල්ල යනු අනුභූතික තත්ත්වයක් නොවන අතර, දුක්ගැනවිලි පිළිබඳ සංජානනයෙන් පරිබාහිරව ගැටුමේ හේතු සෙවීම කළුකළු සෙවීමට සමාන වනු ඇත. දෙවැනිව සඳහන් කරන ලද සෙවීම අනුභූතික ක්‍රමවේදයක් මගින් කළ හැකිය. කළුකළු යනු ලබා ගතහොත් නොයෙක් සැපයීමපත් ලබා ගතහැකි මහාර්ඝ වස්තුවකි. කළ යුතු වන්නේ අනුභූතික වශයෙන් ලොව පුරා පරීක්ෂා කොට කළුකළු ඇති බව හෝ නැති බව ඔප්පු කිරීමය. එහෙත්, දුක්ගැනවිලි ඉවසීමේ මට්ටම් පුද්ගලයාගෙන් පුද්ගලයාට බොහෝ දුරට වෙනස් වන අතර එය අනුභූතික වශයෙන් දැනගත නො හැකිය. එය කළ හැක්කේ සංකල්පමය වශයෙන් පමණි. එහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන්, ප්‍රමාණාත්මක පූර්ව අනතුරු ඇඟවීමේ පද්ධතිය පුරාවෘත්තිවල සඳහන් දෙයක් සෙවීමක් සේ වනු ඇත.

4.2. ගැටුම් හේතු - පූර්ව අනතුරු ඇඟවීමේ ක්‍රම

යටත් විජිතවාදී පාලකයින් නාවික යාත්‍රාංගන සහ ගුවන් පථ ඉදි කළ පසු භාණ්ඩ ප්‍රවාහනය කරන නාවික යාත්‍රා සහ අහස් යානා පැමිණෙනු , යළිවාන්, පැපුවා සහ වනු-අතු සහ වෙනත් තැන්වන පදිංචිකරුවෝ දුටුවහ. නාවික යාත්‍රාංගන සහ ගුවන් පථ ඉදි කිරීමේ ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් නාවික යාත්‍රා සහ අහස් යානා පැමිණියේයැයි නිගමනය කළ ඔවුහු සහ යාත්‍රා භාණ්ඩ ලබාගැනීමේ බලාපොරොත්තුවෙන් තමන්ගේ යාත්‍රාංගන සහ ගුවන් පථ ඉදි කළහ (Fitz Gerald 1999).

ගැටුම් හේතු සොයන්නට උත්සාහ කරන ප්‍රමාණාත්මක පූර්ව අනතුරු ඇඟවීමේ පද්ධති හේතුකාරක සබඳතා පිළිබඳ දත්ත පරීක්ෂා කරයි: A ඇති විට B එය අනුගමනය කරන්නේ කොපමණ

කාලයකට වරක්ද? ජෝන් ස්ටුවඩ් මිල් පහත සඳහන් ආකාරයට හේතුකාරක සබඳතාව නිර්වචනය කළේය: " A හි සිට B දක්වා කාලමය අනුක්‍රමය වනාහි අපේ අත්දැකීම් අනුව A වැනි සිදුවීම් වලට පසුව B වැනි සිදුවීම් සිදුවනු සෑම විටම දැකිය හැකිවන්නා වූ සාමාන්‍යකරණයක නිදර්ශනයකි (Winch විසින් දක්වන ලද්දකි 1958, 67).

මෙම පද්ධති ක්‍රියාත්මක වන්නේ එකම ආකාරයකටයි-සාමාන්‍යකරණය කළ හැකි හේතුකාරක සබඳතා සොයා බැලීම මගිනි. කොන්රඩ් සහ ස්විලිව්ට් කී දේ යළි සඳහන් කරන්නේ නම් ප්‍රමාණාත්මක විශ්ලේෂණයේ ප්‍රධාන අරමුණ වන්නේ '.... යුද්ධය ඇති වීමට හෝ යුද්ධයට වඩාත් ආසන්න වීමට දායක වන සාධක (සහ) ඒවා සහ යුද්ධය ඇතිවීම අතර සෘජු සබඳතාවක් අනාවරණය කිරීමට උත්සාහ කරන සාධක හුදෙකලා කිරීමය. (කොන්රඩ් සහ ස්විලිව්ට් 2000, 4). බොහෝ සාවද්‍ය පුරෝකථන සහ නිර්වචන පුරෝකථන පවතින්නේ මන්ද යන්නට ප්‍රතිචාර වශයෙන්, ඊට පිළිතුරු අදාළ විෂයේ සංකීර්ණත්වය තුළ ඇතැයි මිල් මෙන්ම තර්ක කළ හැකිය. මේ සම්බන්ධයෙන් දැඩි හා ප්‍රබල නීති රීති තවමත් සොයා ගෙන නැතත් ඒවා නැතැයි අදහස් නොකරන බව මෙම මතය ආරක්ෂා කරනු වස් මිල් තර්ක කළේය. මෙය මුහුදේ වඩදිය ඇති වීම හා සමාන කළ ඔහු ඒ අනුව කුමන තත්වයක් පිළිබඳව හෝ නිවැරදි පුරෝකථනයක් දිය නොහැකි වුවද, (අ) අදාළ වන නීති සහ සාමාන්‍යකරණයන් ඇති බව ඉන් ප්‍රතික්ෂේප නොකෙරෙන බවත් එසේම ආ) සමාජමය විමසීමවල දී, "බොහෝ ප්‍රායෝගික අවශ්‍යතාවන් සඳහා ආසන්න සාමාන්‍යකරණයක් යනු සැබෑ සාමාන්‍යකරණයකට සමාන වන්නකි; එය සිදුවිය හැක්කක් වන්නේ විශේෂයක් නොදක්වා තෝරාගන්නා ලද තනි තනි මිනිසුන් සම්බන්ධයෙන් අවධාරණය කරන විට පමණි."

මීට අනුව යමින් වින්ච් යෝජනා කරන්නේ, ගැටුම් සම්භවය මිනිස් වර්යාව සේම වෙනස් රාමුවකට අනුව සකස්වන බවයි. ප්‍රමාණාත්මක පුරව අනතුරු ඇඟවීමේ පද්ධතිය සිදුවීම් සම්බන්ධයෙන් ප්‍රතිලෝම පිළිවෙලකට අනුව පවතී. උදාහරණයක් වශයෙන්, එල්. ටී. ටී.ඊ. ය (තමිල් ඊලාම් විමුක්ති කොටි) නිජබිමක් දිනාගැනීමට අදහස් කරන නිසා ශ්‍රී ලංකා ආණ්ඩුව සමග සාම සාකච්ඡා දිගටම කරගෙන යනි යි සිතමු. ගලක් විසි කිරීම නිසා හෝ වීදුරුවේ බිඳෙන සුළු බව නිසා හෝ වීදුරුව බිඳෙනු ඇතැයි අනුමාන කරන්නා සේ, හෝ එසේත් නැත්නම් ගුවන්යානා ගොඩ බස්නා ගුවන් පථ ඉදිකිරීම නිසා ගුවන් යානා ගොඩබසින බවට අනුමාන කරන්නා සේ එල්. ටී. ටී. ඊ ය තම නිජබිම අරමුණ ඉටුකර ගැනීම සම්බන්ධයෙන් අනුමානයක් කරන බව කීම වැරදිය. මෙම වෙනස වින්ච් සාරාංශ කරන ආකාරයට එල්. ටී. ටී.ඊ ය "අසුවල් අසුවල් හේතුකාරක, සාධක තිබේ. ඒ නිසා මේ ප්‍රතිලාභය ලැබේ" යන හැඩය නොගනී. එසේම "(අප) වෙත අසුවල් අසුවල් නැඹුරුවනාවන් තිබේ. ඒ නිසා මෙසේ කිරීමෙන් එම ප්‍රතිඵලය උදාවනු ඇත." යන්න ද නොවේ. එය ගන්නේ, "අසුවල් අසුවල් කාරණා නිසා කළ හැකි සාධාරණ දේ මෙයයි" යන හැඩයයි (Winch 1958, 81).

කෙටියෙන් කිවහොත් මෙහිදී සිදු වන්නේ, B විසින් A අනුගමනය කිරීමක් නොව B යනු A ගැන පුරව නිශ්චිතයක් කරන්නක් හෙවත් පුරව හේතුව බවයි. පැසිෆික් දූපත්වාසීන් සතුව උඩු යටිකුරු කරන ලද සිද්ධි දාමයක් තිබෙන්නේ අවාසනාවකට මෙන් ඔවුන්ගේ අයහපතට ය: ගුවන් යානා ගොඩබැස්සේ, ගුවන් පථ ඉදි කළ නිසා නොව ගුවන් පථ ගොඩනගන ලද්දේ ගුවන්යානා ගොඩ බැස්සවීමේ පුරව අරමුණක් තිබූ නිසාය.

පළමු අරමුණ වන ගැටුම් හේතු හඳුනාගැනීම සම්බන්ධයෙන් මෙතෙක් ඉදිරිපත් කරන ලද තර්කය සාරාංශ කරන්නේ නම්, ගැටුමේ සම්භවයන් අනුභූතික හේතුකාරක සබඳතා මත පදනම් වන නිසා ප්‍රමාණාත්මක පූර්ව අනතුරු ඇඟවීමේ පද්ධතියට (QnEWS) එම සම්භවයන් හඳුනාගත නොහැකිය. තොරතුරු අප වෙත සෘජුව ලබාදෙන ජලය රත්වීමේ සිද්ධිය මෙන් නොව, ගැටලුව සංකල්පමය වශයෙන් පවතින නිසා අනුභූතික සාක්ෂි ප්‍රමාණවත් නොවේ. ගැටුම් විශ්ලේෂණය ඇත්තේ පර්යේෂකයා තමාම බෙදුම් රේඛාව සලකුණු කරන තැන වන අතර එහි ප්‍රතිඵල විවිධ දත්ත කලකවල පැහැදිලිව දැකිය හැකිය. දෙවනුව, ගැටුම් සම්භවය පවත්නේ පුද්ගලයාගෙන් පුද්ගලයාට පරිබාහිර වූ හේතුකාරක සබඳතා තුළ නොව, පුද්ගලයාගේ හෝ කණ්ඩායමේ සංජානනය තුළය. මෙම හේතු සිද්ධීන්ගේ ප්‍රතිලෝම ක්‍රියාදාමයක් තුළ පිහිටන්නේ නැතිනම් ඒවා අනුභූතික සාක්ෂි මගින් තහවුරු කරගත නොහැකිය.

4.3. පුරෝකථනය සහ අවබෝධ කරගැනීම

මේ තත්ත්වය නොසලකා, ප්‍රමාණාත්මක පූර්ව අනතුරු ඇඟවීමේ පද්ධතියට (QnEWS) දෙවැනි අරමුණ, එනම් ගැටුම් පුරෝකථනය කිරීම පිළිබඳව තව දුරටත් අබෝධයක් ලබාදිය හැකි ද? මිනිස් වර්ගයා සහ ගැටුම යන දෙකම විධිමත් බවකින් යුක්තය. මේ විධිමත් භාවයන් නිරීක්ෂණය කොට නොයෙක් පුරෝකථන කළ හැකිය. මෙම ගැටුම් පුරෝකථන පිටස්තර භාෂාවක වචනයක් පිළිබඳව පුරෝකථනය කරනු සමාන විය හැකිය. එහි දී කතා කළ දේ ගැන හෝ ව්‍යාකරණ රීති ගැන හෝ අවබෝධ කරගැනීමට නොහැකි වුවද, වචනයක් පෙනී යන්නේදැයි සංඛ්‍යාත්මක පුරෝකථනයක් කළ හැකිය යන මතය විත්චි මතු කරයි.

මෙම තර්කය හේතුකාරක සබඳතා නොව සංඛ්‍යාත්මක පුරෝකථනයන් සොයන සිද්ධි දත්ත විශ්ලේෂණයට පිටුවහල් වේ. එහෙත්, "සංඛ්‍යා ලේඛන යනු කීරණාත්මක සහ අවසාන අභියාචනාධිකරණය නොවේ. (එසේ වුවද) ගෝත්‍රයක අභිචාර චාරිත්‍ර නිසි විද්‍යාත්මක ක්‍රියාකාරකම්වල ස්වරූපයක් මෙන් විග්‍රහ කරන යමෙකු ඒ ගෝත්‍රයේ සාමාජිකයින් විවිධ අවස්ථාවන්හි දී කරන්නට යන්නේ කුමක්ද යන්න සංඛ්‍යාලේඛන මගින් නිවැරදි නොකරනු ඇත" (Winch 1958, 113).

තවත් ආවේණික ප්‍රශ්නයක් ඇත. අනුභූතික සාක්ෂි වැරදි උපන්‍යාසයක් නිවැරදි කරන්නේ නැත. පෘථිවිය විශ්වයේ මැද පිහිටා ඇත යි (මන්දයත් එය පෙනෙන්නේ එසේය) යන කල්පිතය වාග් විද්‍යා දාර්ශනිකයෙක් පෙන්වා දෙයි. එය එසේ නොවන බව දැන් අපි දනිමු. අනුභූතික සාක්ෂි වෙනස් වී ඇත්තේ කෙසේද?

සාරාංශ වශයෙන් ගත් කල, අනාගත තත්ත්ව පිළිබඳව පුරෝකථන කළ හැකි ආකාරයට ගැටුම් වර්ගාවන් තුළ විධිමත් ලක්ෂණ ඇත. එසේ වුවද, අනුභූතික සාක්ෂි වැරදි උපන්‍යාසයක් නිවැරදි නොකරන හෙයින්, හරි හෝ වැරදි හෝ විය හැකි නමුත්, ඒ පිළිබඳ ඔප්පු කළ නොහැකි බැවින් ප්‍රමාණාත්මක පූර්ව අනතුරු ඇඟවීමේ පද්ධති සදාතනික ශෝධනාගාරයක පවතිනු ඇත.

5. නිගමනය

අවධානය, ක්‍රමවේදය සහ යාන්ත්‍රණය අනුව පද්ධති වර්ගීකරණය මගින් පූර්ව අනතුරු ඇඟවීම් ක්ෂේත්‍රයේ පුළුල් බව හා විෂය පරාසය විස්තර කිරීම මෙම ලිපියේ අරමුණ විය. මෙ මගින් පූර්ව අනතුරු ඇඟවීමේ පද්ධති (අ) ගැටුම් හේතු හඳුනාගැනීම ආ) ගැටුම් පුපුරා යාම පුරෝකථනය කිරීම සහ තව දුරටත් (ඇ) ඒ ගැටුම් ලිහිල් කිරීම යන ඒවායේ අරමුණ තුළනයට අදාළව සමාලෝචනය කෙරේ. පළමුව පූර්ව අනතුරු ඇඟවීමේ සිට සංක්‍රාන්ත වීම දක්වා මුහුණ දෙන අභියෝග විභාග කරමින්, මේ ප්‍රශ්නවලට පිළියම් නො යෙදුවහොත් පූර්ව අනතුරු ඇඟවීමේ පද්ධතියේ නිරවද්‍යතාව සියුම් කිරීම පිළිබඳව අවධානය යොමු කිරීමෙහි ඇත්තේ සුළු ප්‍රයෝජනයකැයි තුන්වැනි කොටසින් තර්ක කරයි. කෙටියෙන් කිවහොත් පද්ධතියක නිරවද්‍යතාවය, එය නිර්දේශවලට සවන් යොමු ඇතැයි යන සහතිකය දෙන්නේ නැත. පළමු අරමුණු දෙක විග්‍රහ කෙරෙන සිව්වැනි කොටස ප්‍රමාණාත්මක පූර්ව අනතුරු ඇඟවීමේ පද්ධති ගැඹුරු ලෙස සමාලෝචනය කරන අතර, ගැටුම සහ දුක්ගැන්විල්ලේ ස්වභාවය අනුව අනුභූතික ලෙස දත්ත ප්‍රමාණ ගත කළ නො හැකියැයි යෝජනා කරයි. මෙය ප්‍රධාන ස්ථාවර දෙකේ ප්‍රතිඵලයකි: පළමුව, දුක්ගැන්විල්ල යනු සෑම දෙනාටම සමානව දෙන ලද ස්ඵෛතික පංගුවක් නොව, මිනිසුන් තරමට ම දුක්ගැන්විලි ඉවසීමේ මට්ටම් ගණනාවක් ඇති නිරතුරුව වෙනස් වන බලයකි. දෙවැනි ස්ථාවරය සිද්ධි අනුපරිපාටියක් හේතුව සහ තර්කයට කාරණා සැපයීම අතර වෙනසක් අදාළ කරගන්නා, පෙර කී යාත්‍රා භාණ්ඩ සංකල්පයට සදාශ වේ. මෙය, ගැටුමකට පෙරාතුව වූ සිද්ධීන් සෙවීම ප්‍රමාණවත් නොවන බව විස්තර කිරීම ඉලක්ක කර ගත්තේ, ගැටුමේ අනුභූතික සංකීර්ණතාව නිසා නොව, ඉහතින් සඳහන් කළ පරිදි අරමුණේ ස්වභාවය අනුභූතිකව අත්කරගත හැකි නොවන නිසාය.

මෙම ලිපිය බොහෝ අංශවල ගැටලු විමසීමට ලක් නොකෙරෙන අතර ගුණාත්මක පූර්ව ඇඟවීම් පද්ධති පිළිබඳ ඇගයීමක් සුළු වෙන් හෝ නො කෙරිණි. හුදු සඳහනක් පමණක් කෙරුණු තවත් ක්ෂේත්‍රයක් නම් මැදිහත්වීම් සිදුවූ පසු අඛණ්ඩ ඇගයීමේ කාර්යභාරයයි. සාමය සහ ගැටුම් බලපෑම් ඇගයීම සෘජුව බද්ධ කිරීමට මෙ මගින් හැකියාවක් ලැබිය හැකිය. මැදිහත්වීම් සාකච්ඡාවට ලක් කිරීම ගැන සලකා බැලීම සහ සමාජ මනෝ විද්‍යාත්මක ක්ෂේත්‍ර තුළ දැනට කෙරෙන කෙරෙන පර්යේෂණ කටයුතුවලින් ආභාසය ලබා ගැනීම වැදගත් විය හැකිය.

6. ආශ්‍රිත ලේඛන සහ වැඩිදුර කියවීම

Adelman, H. (forthcoming). *Early Warning and Conflict Management in Zaire: March 1996 – March 1997*.

Adelman, Howard and Astri Suhrke 1996. "Early Warning and Conflict Management," in *Joint Evaluation of Emergency Assistance to Rwanda*, op.cit.

Alker, Hayward R., Ted Robert Gurr and Kumar Rupesinghe (eds.) 2001. *Journeys through Conflict: Narratives and Lessons*, Lanham, Maryland: Rowman & Littlefield Publishers.

Austin, Alex, Martina Fischer and Oliver Wils (eds.) 2003. *Peace and Conflict Impact Assessment. Critical Views on Theory and Practice*, Berlin: Berghof Research Center for Constructive Conflict Management.

Azar, E. 1982. *The Codebook of The Conflict and Peace Data Bank*, College Park: Center for International Development, University of Maryland.

- Birkenbach, H. M. 1999. "Warum kein Krieg? Ein Beitrag zur Kriegsursachenanalyse," in Thomas Greven and Oliver Jarasch (eds.), *Für eine lebendige Wissenschaft des Politischen. Umweg als Methode* (Festschrift für Ekkehart Krippendorff), Frankfurt/M: Suhrkamp, 151-165.
- Blénesi, É. 1998. *Ethnic Early Warning Systems and Conflict Prevention*, Global Security Fellows Initiative, Occasional Paper No. 11.
- Brecke, P. 2000. *Risk Assessment Models and Early Warning Systems*, Arbeitsgruppe: Internationale Politik (at <http://skylla.wz-berlin.de/pdf/2000/p00-302.pdf>).
- Carment, D. and Garner, K. 1999. "Conflict Prevention and Early Warning: Problems, Pitfalls and Avenues for Success in Canadian Foreign Policy," *Principal Investigator*, Winter 1999, 103-118.
- Chojnacki, S. and W.-D. Eberwein 2001. *Scientific necessity and political utility. A comparison of data on violent conflicts*, Paper for the Uppsala Conference on Data Collection June 8-9, 2001, Uppsala (revised update: <http://skylla.wz-berlin.de/pdf/2001/p01-304.pdf>).
- Collier, P and A. Hoeffler 2000. *Greed or Grievance in Civil Wars* (Draft paper).
- Conrad, B. and K. Schlichte 2000. *Quantitative Research: Four Limits and One Alternative*, paper presented at the Uppsala Conflict Data Conference 8-9 June 2000.
- Davis, J. and T. Gurr (eds) 1998. *Preventive Measures*, New York, NY: Rowman & Littlefield.
- Fisher, R J. and L. Keashly, 1991. "The Potential Complementarity of Mediation and Consultation within a Contingency Model of Third Party Intervention," *Journal of Peace Research (special Issue on International Mediation)*, Vol. 28.
- FitzGerald J. 1999. *Contemporary Cargo Cults*, on <http://www.coolth.com/cargo.htm>.
- Gurr, T. 1996. "Victims of the State: Genocides, Politicides and Group Repression from 1945 to 1995," in A. J. Jongman (ed.), *Contemporary Genocides: Causes, Cases, Consequences*, Leiden: PIOOM/ University of Leiden.
- Harff 1998. "Early Warning of Humanitarian Crises: Sequential Models and the Role of Accelerators," in Davis & Gurr (eds.), op. cit.
- Joint Evaluation of Emergency Assistance to Rwanda 1996. *The International Response to Conflict and Genocide: Lessons from the Rwanda Experience*, Copenhagen: DANIDA.
- Laurance, E. 1990. "Event Data and Policy Analysis," *Policy Sciences*, 23, 111-132.
- Levine, R.M. 1999. "Rethinking bystander non-intervention: social categorisation and the evidence of witnesses at the James Bulger murder trial," *Human Relations*, 52, 1133-1155.
- Lund, M. 1996. *Preventing Violent Conflict: A Strategy for Preventive Diplomacy*, Washington, DC: United States Institute of Peace Press.
- Machado, Lourenco & Silva 2000. "Facts, Concepts, and Theories: The Shape of Psychology's Epistemic Triangle," *Behaviour and Philosophy*, 28, 1-40.
- Mill J.S. 1986. *A System of Logic*, Classworks.3
- Paffenholz, T. & L. Reychler (eds.) 2000. *Peacebuilding. A Field Guide*, Boulder Co: Lynne Rienner Publishers.
- Schrodt, P. A., E. Simpson and D. Gerner 2001. *Monitoring conflict using automated coding of newswire reports: a comparison of five geographical regions*, Paper presented at Uppsala Conference on Identifying Wars, 8-9th June 2001.

- Schrodt, P. A. and D. J. Gerner 1998. "Cluster Analysis as an Early Warning Technique for the Middle East, 1979-1996," in John Davies and Ted R. Gurr (eds.), *Risk Assessment and Crisis Early Warning Systems*, New York: Rowman and Littlefield, 95-107.
- Staub, E. 1999. "The origins and prevention of genocide, mass killing, peace and conflict," *Journal of Peace Psychology*, 5, 303-336.
- Swiss Peace Foundation (ed.) 2001. *FAST – Early Recognition of Tension and Fact Finding*, Bern: Swiss Peace Foundation.
- van de Goor, L & S. Verstegen 1999. *Conflict Prognostication: Part 1 Bridging the Gap from Early Warning to Early Response*, The Hague: Netherlands Institute of Internal Relations.
- van Tongeren, P. & A. Galama 2002. *Towards Better Peacebuilding Practice: On Lessons Learned, Evaluation Practices and Aid and Conflict*, Utrecht: European Center for Conflict Prevention.
- Walraven, K. van (ed.) 1998. *Early Warning and Conflict Prevention. Limitations and Possibilities*, The Hague: Kluwer Law International.
- Winch, Peter. 1958. *The Idea of a Social Science and its relation to philosophy*, London: Routledge.

